

Opbouw

Tot opbouw van het gereformeerde leven

J. Horsman, Dordrecht

Een vissersontbijt op het strand

Johannes 21: 1-14

Het lijkt een prachtig begin van een film: De ochtendnevel over het water van het meer. De beginnende dag. Schimmige figuren op het water, verdofte geluiden. Dan zwenkt de camera naar het strand: Een man, alleen bij een rokerig houtvuurtje. Er ontspint zich een gesprek.

Dat is het begin van één van de laatste ontmoetingen van Jezus met zijn discipelen, of om het met Johannes te zeggen: Zo openbaarde Jezus zich aan zijn discipelen. Voor de discipelen is het een vreemde tijd tussen Pasen en Pinksteren. Ze weten niet precies wat ze moeten doen. Ze zijn terug gegaan naar Galilea, zonder precieze opdracht van Jezus. Ze weten wel dat Jezus hen daar ontmoeten wil. Maar hoe het nu met hun leven verder moet, daar schijnen ze toch geen zicht op te hebben. Petrus zegt op een gegeven moment: Ik ga vissen. En zes anderen zeggen: Wij gaan mee. Wat moeten we van die handelwijze denken? Sommigen zien het als een bewijs van wanhoop, anderen als een bewijs van gezond verstand. Men neemt het leven weer op. Zoals Saul, die, toen hij gezalfd was tot koning, weer achter de ploeg ging. Maar – wat hadden ze moeten doen, in deze tijd tussen Pasen en Pinksteren? Daarover speculeren is weinig zinvol. We moeten ons eerder afvragen: Wat wil Johannes ons met deze geschiedenis vertellen? Of: Wat wil Jezus zijn discipelen leren met deze gebeurtenis?

Zeven discipelen hebben hun oude handwerk weer opgenomen. Maar ze vangen niets. En als ze dan na een vruchteloze nacht de oever naderen, zien ze een man aan de kant staan. Hij roept hen aan en vraagt: Hebben jullie iets te eten? Een normale vraag als vissers de oever naderen. Vis werd verkocht aan de rand van het water. Vis was het volksvoedsel. Vis en brood was dagelijkse kost. Maar de vissers kunnen de voorbijganger niet helpen. Ze hebben niets gevangen. En dan zegt de vreemdeling: Werp uw net aan de rechterkant uit. Kenners zeggen dat het mogelijk is dat iemand van de kant af meer kijkt op een rondzwemmende school vis heeft dan vissers

op het water zelf. De vissers doen het ook zonder aarzelen. En met succes! Het net komt tot scheurens toe vol met vissen.

Toeval?

Johannes heeft iets in de gaten. Johannes herkent iets. Is zoiets al niet eens eerder gebeurd? We denken aan de geschiedenis van Lukas 5. Een zelfde gebeurtenis, een wonderbare visvangst. Veel mensen willen deze twee verhalen in elkaar schuiven. Ze zeggen dan: Kijk, er is eens iets gebeurd met een wonderlijke visvangst maar de schrijvers weten niet precies waar de klepel hangt ook al hebben ze de klok horen luiden. Dit verhaal zou aan het Johannesevangelie geplakt zijn om het voor de vergetelheid te behouden. Johannes zegt dat Jezus zich aan de oever van het meer openbaarde. Hij laat zich zien. Hij laat zich kennen. En Hij doet dat op een ontroerende wijze. Hij geeft een teken. Er gebeurt hetzelfde als wat in Lukas 5 wordt beschreven. In Lukas 5 wordt verhaald hoe de discipelen geroepen zijn. Jezus heeft hen nodig. Hij heeft in de eerste plaats hun boot nodig, als drijvende kansel. Daarna volgt dan die grote visvangst en Simon en zijn gezellen worden discipelen. Daar waren ook de zonen van Zebedeus, dus ook Johannes, bij. Toen heeft Jezus gezegd dat ze vissers van mensen zouden worden. Nu, op deze vroege morgen gebeurt het opnieuw. Een teken. Een nieuw begin. En Johannes heeft het als teken herkend al heeft hij Jezus zelf nog niet herkend. En hij zegt tegen Petrus: Het is de Here.

Johannes heeft het door, maar Petrus reageert. Hij reageert zoals altijd: impulsief. Hij grijpt zijn opperkleed en springt overboord. Petrus gaat er op af, impulsief zoals altijd. Maar het wekt ook onze verbazing. Je zou nu juist van Petrus verwachten dat hij zich een beetje achteraf zou houden, dat hij zich een beetje koest zou houden en niet meer zo haantje de voorste zou willen zijn. Het betekent op zijn minst dat hij in zijn hart geen afscheid heeft genomen van Jezus. Hij gaat naar Hem toe. Ook als we schuldig zijn hoeven we niet weg te schuilen voor God.

We moeten Hem tegemoet gaan ook al klaagt ons geweten ons aan. Het is niet zo dat het God niet uitmaakt wat u doet, integendeel. Maar we moeten niet een beetje achteraf en onopvallend staan te doen of er eigenlijk niks aan de hand is. Zo van: We hebben misschien wel iets misdaan, maar wie niet? Petrus gaat zijn Heer tegemoet, rechtuit. Een Heer, die hem veel te verwijten heeft maar die hem niet afwijst.

Jezus zit bij een houtvuurtje. Daar heeft hij brood en vis al klaar. Voor

34e jaargang - nr. 9.
27 april 1990

In dit nummer

- 151 H. Smit
Vrede tussen Timotheüs en de cipier!
- 153 H. Algra
De perfecte opvoeder
- 154 Herman van Riessen
Twintig jaar christelijke hulpverlening (2)
- 155 W.A. Harwig-Drost
Van wie is het probleem?
- 156 D.W.L. Milo
Angstdromen en visioenen
- 158 W.G. Rietkerk
Samenwonen en kerkelijke tucht
- 160 J. Meulink
Schilder en de politiek
- 163 C. Bakker
Indrukken uit Zuid-Afrika
- 164 Tilly Pater-van Dijk
De geëmanc. vrouw?
- 166 M.A. Moggré
Waar in een klein land groot kan zijn??

Opbouw

Veertiendaagse uitgave van de gereformeerde persvereniging opbouw

Redactie

Drs. H. Algra
T. Hoekstra
Drs. H. de Jong
Drs. P.J. van Kampen
Mr.dr. J. Meulink
D.W.L. Milo
Ds. K. Muller
Ds. E.R. Postma
M.J.F. van der Wal

Adres van de redactie

Ds. K. Muller,
Oude Veenscheiding 15,
8446 LC Heerenveen.
Tel. 05130-20476

Alle kopij dient uiterlijk dinsdags, in de week voorafgaande aan de week waarin Opbouw zal verschijnen, bij de redactie binnen te zijn.

Kerknieuws/Uit breder kring

M.J.F. van der Wal,
Brugakker 60-17,
3704 RA Zeist.
Tel. 03404-61525.

Abonnementen en ledenadministratie

Administratie Opbouw
Marjoke van Veelen-Vreugdenhil
Postbus 84183,
3009 CD Rotterdam.
Tel. 010-4550802.
Gironummer 404945 t.n.v.
Geref. Persvereniging Opbouw.

Lidmaatschap Persvereniging

Aanmelding door overschrijving van min. f 25,- contributie op bovenstaand gironummer.

Abonnementen

Het aanvragen of opzeggen van abonnementen uitsluitend bij de administratie. Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 november.

Abonnementsprijs

Bij vooruitbetaling te voldoen.
f 60,- per jaar of f 33,- per half jaar.
Voor studenten f 48,- per jaar.
Buitenland f 84,- per jaar of
f 104,- per luchtpost. Chequekosten
buitenland: f 10,-.

Advertenties

Tarief: 55 ct. per mm. Advertenties inzenden tot woensdag 8.30 uur, anderhalve week vóór verschijningsdatum. Familieberichten uiterlijk vrijdagmorgen, in de week voor verschijning. Advertenties en familieberichten rechtstreeks naar Nedag, t.a.v. het bedrijfsbureau.

Technische realisatie

Nedag Grafisch bedrijf b.v.,
postbus 208, 3770 AE Barneveld,
tel. 03420-13080, fax 03420-92542.

Druk

'Steenbergen', Zeist.

een maaltijd. Een maaltijd van alle-dag. Een vissersmaal aan het einde van een werknacht. Een maaltijd, dan is er dus sprake van gemeenschap, van samenzijn, van saamhorigheid. Aan de oever van de zee wordt hun opdracht om vissers van mensen te zijn hernieuwd.

Ze hebben een net vol vis gevangen. Zoveel, dat het net bijna scheurde. Zoveel, dat het bijna boven hun krachten ging. Zo zullen ze ook mensen vangen. Maar niet in eigen kracht. Ze zullen zich nauwkeurig moeten houden aan de aanwijzingen die de Meester hen geeft. Anders is het vissen zonder resultaat. Maar als ze Zijn aanwijzingen volgen zullen ze vangen; meer dan ze verwachten.

Een nieuw begin, dat na Pinksteren pas ten volle zal uitbloeien. Voorlopig zitten de discipelen nog aan het vissersontbijt. Verbaasd en bedremmeld. Want er is iets. Iets merkwaardigs. Niemand durfde Hem de vraag te stellen: Wie zijt Gij? Was dat dan nodig? Nee, want ze wisten dat het de Here was. Waarom zou iemand het dan willen vragen? We merken ook hier dat Jezus om zo te zeggen niet helemaal 'de oude' was geworden. Er was iets vreemds aan Hem. Toch wisten ze dat het de Here was. Zoals Maria van Magdala op de Paasmorgen niet geweten had wie ze voor zich had, zo zijn ook de discipelen een beetje bevreemd. Maria Magdalena herkende Hem toen Hij haar naam noemde. En zo herkennen de discipelen Hem aan zijn wijze van optreden. Dezelfde als bij het prille begin. Met hetzelfde

teken. En ze hebben een maaltijd samen, tafelgemeenschap, een teken van verbondenheid op deze vertrouwde plaats, waar het allemaal begon. Aan de oevers van het meer in het boerse Galilea eten ze samen zoals ze dat vroeger zo vaak gedaan zullen hebben. Johannes heeft erbij gezeten. Vol met vragen. Vragen waarop hij later antwoord heeft gekregen en vanuit dat antwoord schrijft hij zijn evangelie op dat wij geloven dat Jezus de Messias, de Christus is, de Zoon van God. En opdat wij, door te geloven in Zijn naam, leven hebben.

Wij zijn eigenlijk de vissen, die de discipelen gevangen hebben door hun dienst aan het evangelie. Zo kunnen ook wij gemeenschap hebben met Christus. Ook wij kunnen Hem ontmoeten aan de ochtend van iedere nieuwe dag. Samen met Hem eten kunnen we niet meer, of – liever gezegd – nog niet. Maar wat dat eten wil uitdrukken: samenzijn – dat kan wel. Trouwens, er is nog die andere Maaltijd. De Maaltijd des Heren, waar Hij met ons gemeenschap wil hebben. Jezus is daar de Gastheer. Misschien zijn we wel wat bedremmeld als we aangaan, net als de discipelen. De discipelen, die allen, Petrus voorop, ontrouw waren geweest aan hun Meester. Voordat Jezus daarover begint en met name Petrus aanspreekt is daar al zonder woorden het teken van verzoening: de maaltijd. Hij richt ook voor ons de maaltijd aan. Teken van verzoening. Voor mensen die verzoening nodig hebben en die zoeken door Hem tegemoet te gaan. Schuldig maar zonder vrees.

De jaarlijkse algemene ledenvergadering van de Gereformeerde persvereniging 'Opbouw' wordt gehouden op zaterdag 12 mei a.s. in de Jeruzalemkerk aan de Troosterlaan te Utrecht. Behoudens de punten die krachtens de reglementaire bepalingen aan de orde dienen te komen zal in deze vergadering mevrouw F.J. Laning-Boersema te Den Helder, lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, spreken over het onderwerp:

MEDISCHE ETHIEK.

De vergadering begint te 10.30 uur. De kerk is geopend vanaf 10.00 uur, zodat de deelnemers en belangstellenden vooraf een kopje koffie kunnen drinken. Voor een broodje tijdens de pauze wordt gezorgd.

Het Bestuur

H. Smit, Barendrecht

Vrede tussen Timotheüs en de cipier!

Timotheüs en de cipier van Filippi

In één van zijn pittige 'vijf-minuten-toespraken' (gebundeld onder de titel 'Kort & Goed') zegt Dr. J.J. Buskes over 'Bekering' het volgende: „Ik verschil van mijn vriend Piet Lugtigheid, zoals Timotheüs, de leerling van Paulus, verschilde van de cipier van de gevangenis, waarin Paulus opgesloten zat. Die cipier wist later te vertellen van zijn bekering: waar en wanneer het gebeurd was. Dat kon Timotheüs niet. Die wist, dat zijn moeder en grootmoeder oprecht geloofd hadden, dat hij ook zelf geloofde, al sprak hij daar niet zoveel over. Hij probeerde te blijven bij wat hem thuis geleerd en toevertrouwd was. Van jongsaf kende hij de heilige schriften van het Oude Testament. Ds. Lugtigheid en die cipier staan vlak naast elkaar. Ik sta meer in de buurt van Timotheüs. Ik kan vertellen over mijn eigen geloof, al doe ik dat niet zo vaak. Net als Timotheüs probeer ik te blijven bij wat mij door vader en moeder werd toevertrouwd en ik ken van jongsaf de bijbel. Maar ik ben niet in staat u te vertellen waar en wanneer ik bekeerd ben. Als ik dan toch met alle geweld mijn bekeringsgeschiedenis moet vertellen, ga ik u mijn hele leven vertellen, van mijn geboorte af tot nu toe, en dan ben ik nog niet klaar, want mijn bekeringsgeschiedenis gaat door tot de dag van vandaag.

God gaat met ieder van ons zijn eigen weg. Hij weet niet van fabriekswerk. Hij levert zijn christenen niet af aan de lopende band. Daarom moet de cipier geen vraagtekens zetten achter het geloof van Timotheüs en moet Timotheüs zijn schouders niet ophalen over de bekeringsgeschiedenis van de cipier". Tot zover Dr. Buskes ('Kort & Goed', Zomer & Keuning, Wageningen 1973, ISBN 90 210 4621 0). Ten aanzien van de bijbelse grondslagen van zijn betoog verwijs ik naar Handelingen 16:19-40 en 2 Timotheüs 1:5, 3:14-15.

Chesterton's 'ontdekking' van de Waarheid

In zijn boek 'Orthodoxy' (in vertaling uitgekomen in de reeks 'Prisma-boeken' onder de titel 'Orthodoxie', als nummer 81) vertelt Chesterton, dat ook hij hartstochtelijk op zoek was geweest naar de Waarheid. En dat hij met alle pretentie, die de jeugd maar eigen kan zijn, ernaar gestreefd had om in dat zoeken en ontdekken van de Waarheid zijn tijd vooruit te zijn! Tenslotte kwam hij tot

rust in het aloude geloof! Terwijl hij met iets geheel nieuws zijn tijd vooruit wenste te zijn moest hij ervaren, dat zijn 'nieuwe ontdekking' ruim 1800 jaar geleden al was geformuleerd in de Geloofsbelijdenis van de oude kerk! Chesterton gebruikt dan voor zichzelf en voor zijn ontdekkingsreis een prachtig beeld, dat overigens allerm minst vrij is van zelfspot! Hij leek volgens zijn zeggen op een Engelse reiziger, die zijn hart had gezet op de ontdekking en de exploratie van nieuwe eilanden in de Stille Zuidzee en die door een 'kleine' fout in zijn navigatieberekeningen te land kwam in... Engeland zelf! Met grote behoedzaamheid en onder het produceren van meeslepende gebarentaal naderde hij wat hem een afgodstempel van een inboortlingencivilisatie leek, om vervolgens te ontdekken dat hij het Koninklijk Paviljoen te Brighton voor zich had! Het mooie van zijn merkwaardige ontdekkingsreis was dan toch wel geweest, dat de grote bekoring van het nieuw-ontdekte gepaard mocht gaan met het diepe besef van geborgenheid in het aloude! Dat mocht dankbaar gezegd worden. Maar bij die dankbaarheid ontbrak het element van de zelfkritiek toch niet!

Het grote belevingsmoment

We zullen de beide voorgaande verhalen goed kunnen gebruiken bij onze beoordeling van een derde verhaal. Ook vandaag kunnen we bij allerlei gelegenheden mensen horen vertellen over de geestelijke ontdekking, die zij mochten doen, en over het vinden van de Waarheid, zoals dat zich in hun leven heeft voltrokken. Al heel wat keren heb ik in dat verband een levensverhaal beluisterd, dat zo ongeveer neerkwam op het volgende:

„Ik ben geboren uit zeer gelovige ouders. Die namen me ook al vroeg mee naar de kerk, waarin het bij de prediking zeer orthodox toging. Toch deed het me allemaal weinig of niets! Ik heb dan ook geruime tijd eigenlijk zonder de Here geleefd, al was ik dan ook weer geen vijand van het geloof. Maar op een bepaalde dag mocht ik door Gods genade in aanraking komen met een goede vriend, die de Here echt kende en die daarover ook met mij sprak. Hij nam mij daarbij ook mee naar een kring, waarin gebeden werd voor allerlei noden en behoeften, ook voor mij eigen nood. En toen is het grote gebeurd! Ik besefte en gevoelde wat ik nog nooit gevoeld had: de nabijheid van de Here, die door

zijn Geest beslag legde op mijn leven! En ik van mijn kant mocht mijn hart en leven voor de Here openen! Van toen af was mijn leven anders. Het werd toen pas echt leven! Nu volg ik de Here in alles. Ik leef uit zijn kracht en ik spreek over Hem. Altijd nog ben ik dankbaar, dat de Here mij toen zijn gemeenschap geschonken heeft". Ik denk, dat vele lezers met mij zulke levensverhalen hebben gehoord. Wat is nu ons oordeel daarover?

De vrucht van Buskes' wijsheid

Als gereformeerde mensen staan wij tegenover dergelijke levensverhalen vaak nogal gereserveerd. Daar is ook wel een goede reden voor. We behoeven helemaal niet te twijfelen aan het relaas van de feiten. Maar zo'n verhaal is méér dan een feitenreeks. Het komt altijd weer op ons af met de pretentie van een boódschap! En juist in die boodschap komt de kerk met haar prediking – ook haar rechtzinnige prediking! – er keer op keer nogal slecht af! Het verhaal bevat geen aansporing tot trouwe kerkgang! Het grote belevingsmoment kwam immers toch eigenlijk buiten kerk en prediking om tot stand. En dat plegen wij te betreuren, ook al nemen we de vermelde feiten heus wel als waar aan. Op deze vorm van kritiek hoop ik straks nog terug te komen.!

Maar vaak gaat de kritiek beslist veel verder. Ik heb het wel eens zo horen zeggen: Daar heb je weer zo'n belevingsmanneletje! Niet zelden werd daaraan toegevoegd: Een mens kan zich wel van alles verbeelden ook! Het is niet aardig van me, maar in deze vorm van kritiek beluister ik vaak de wat nerveuze reactie van mensen, die de verhaalde beleving niet kennen en zich daarvoor genooddaakt voelen zich nogal krampachtig van het vertelde verhaal te ontdoen!

Wat kan Buskes' wijsheid dan een goede dienst verrichten! „Timotheüs moet zijn schouders niet ophalen over de bekeringsgeschiedenis van de cipier"! „God gaat met ieder van ons zijn eigen weg"! Alle krampachtigheid mag bij voorbaat overwonnen zijn! Ook de omgekeerde krampachtigheid natuurlijk. Het komt ook voor, dat de 'cipier' zijn bekeringsgeschiedenis als een soort dwingend recept wil voorschrijven aan al zijn hoorders, aan al die 'Timotheüsen', aan al die gelovigen van een niet-opzienbare rustige voortgang op de geloofsweg! Dat moet ook niet gebeuren! Ons kleingeloof

is vaak een wortel van krampachtigheid. En die krampachtigheid verstoort de vrede tussen Timotheüs en de cipier. Zij kunnen bij elkander niet komen. Waarom toch? Buskes sprak een wijs schriftuurlijk woord. De vrede mag er werkelijk zijn. Die vrede mag er ook blijven. Timotheüs en de cipier mogen er allebei zijn. Voor Gods aangezicht! In gemeenschap met elkaar!

Het heilzame van Chesterton's bescheidenheid

Toch wil ik ook nog het tweede verhaal ter sprake brengen, dat van Chesterton: De Engelsman die Engeland ontdekte! Een verhaal waarin blijdschap en beschaamdheid elkaar de hand reiken! En daarmee zou ik de verteller van de bekeringsgeschiedenis willen benaderen. Neen, niet om hem dat vertellen te verbieden! Maar wel om aan zijn verhaal die elementen van Chesterton's geschiedenis toe te voegen. Wat zou dat heilzaam zijn! Wat zou dat een polarisatie wegnemen, die nú altijd weer naar voren komt! Wat bedoel ik daarmee?

Wel, ik zou onze verteller zo graag eens wat vaker horen zeggen, dat hij op dat grote moment – toen en daar – mocht beseffen en gevoelen, wat

hem door zijn ouders en in de kerk al zo veel en zo vaak gezegd was. Dat hij toen en daar door Gods genade mocht horen wat hem al zo vaak verteld was, maar wat hij – toch ook echt door zijn eigen schuld! – tevoren niet gehoord had. Dat hij had mogen 'ontdekken' wat hem in zijn doop al was gezegd en betekend en verzegeld! Het heerlijk-nieuwe van zijn ontdekking – daar gaat niets van af! Maar ook: De heerlijke geborgenheid in de oude boodschap die hij nú pas echt had gehoord maar die hem al lang tevoren was verteld! Dan gaat dankbaarheid aan de Here – die moet er zijn en er blijven! – gepaard aan een werkelijke beschaamdheid over de grote ontdekkingstocht die nodig was om terecht te komen in het land, dat de Here hem van meetaf als zijn vaderland had aangewezen! Al aan het begin van zijn leven. Al bij zijn doop! Daarmee zou de verteller het werk van de Here in al die 'Timotheüssen' eren, die op het Woord der prediking hebben vertrouwd en de geloofsweg zijn opgegaan, zonder enig opzienbarend gebeuren, maar toch in de kracht van dezelfde Heilige Geest. En hij zou daarmee voorkómen, dat die vele 'Timotheüssen' zich in een kwalijk klein-geloof krampachtig (en in een verborgen jaloersheid vaak) van zijn verhaal zouden afmaken!

Het kan immers vrede zijn en het moet immers vrede zijn tussen Timotheüs en de cipier van Filippi! Waar Chesterton's bescheidenheid ontbreekt, daar is ruimte voor een zeer ernstige waarschuwing! Als de kerk en de prediking zo gemakkelijk terzijde geschoven worden (wat ik toch echt wel eens constateer), komt dat dan niet dáár-vandaan, dat de aanspraak en de toespraak en de boodschap van God eigenlijk gering geacht worden? En dat de Heilige Geest alleen maar werkelijkheid kan zijn in onze beleving? Dat zou heel erg zijn. Dan komen we terecht bij een 'belevingsgodsdienst', waarin God alleen maar werkelijkheid bezit als vóórwerp van ons gevoelen en tasten en ervaren en beleven. Een zeer geraffineerde zonde tegen het tweede gebod!

Ik wil niets afdoen van een werkelijke geestelijke ervaring! Maar ik verwerp de gedachte, dat Gods gehele Goddelijke werkelijkheid in mijn ervaring zou worden opgesloten! Hij komt in zijn Woord, in zijn boodschap op ons toe. Wij ontdekken – dankbaar en niet zonder beschaamdheid – wat de Here ons al lang gezegd had. Chesterton's bescheidenheid! De Here eren – onszelf verootmoedigen – de gemeenschap der heiligen betrachten! Ja, vrede tussen Timotheüs en de cipier!

Pastorale Notitie

J. Kranenburg – Rolde

Dominee Buskes

Op 9 maart van dit jaar was het tien jaar geleden dat dominee Buskes overleed. 'Dominee' Buskes schrijf ik voluit om zo duidelijk uit te laten komen dat hij dat voor heel Nederland geweest is. Hij zal wel een voornaam hebben, maar die heb ik nooit horen gebruiken.

Ik ken geen ander, die zozeer de dominee van bijna het gehele Nederlandse volk was. Hij was ongekend populair. Dat woord heeft ten-

minste twee betekenissen: geliefd door het volk en verstaanbaar voor het volk. Buskes was het in beide betekenissen van het woord. Sinds hij er niet meer is, is het zeker in de Nederlandse kerkelijke pers een stuk killer geworden. Er ging warmte van hem uit, zelfs als hij iemand of iets bestreed.

Want zijn populariteit heeft hij niet verworven door iedereen naar de mond te praten. Dwalingen heeft hij hartstochtelijk bestreden en daarin had hij iets onweerlegbaars, als ik dat zo mag uitdrukken. Toen dr. Wiersinga met zijn alternatieve verzoeningsleer velen in verwarring bracht bestreed Buskes hem in preken en artikelen gewoon met een regel uit een gezang: „Welk een Vriend is deze Jezus, die in onze plaats wil staan”.

En wie begreep dat je dwalingen niet kunt weerleggen met een gezangregel werd door hem verder geholpen door boeken als 'God en mens als concurrenten' en 'Het humanisme van God' die van grote waarde zijn gebleven.

Ik heb Buskes nooit van nabij leren kennen, maar ik heb een vriend, die hem overal naliep en dat heeft hem geestelijk geen windeieren opgeleverd.

Ik heb hem eens gevraagd naar het geheim van Buskes. Hij zei: „Die man zit naast je in de kerk”.

Ik weet ook wel dat een dominee ook

op de preekstoel staat maar gezegend de prediker bij wie je dat vergeet en die je naast je voelt zitten. Toen Buskes afscheid nam van zijn gemeente in de Amsterdamse Westerkerk preekte hij over Hebreëën 13:8 „Jezus Christus is gisteren en heden dezelfde en tot in eeuwigheid”.

Mijn vriend kende hele stukken uit het hoofd en had van de dienst een grammofonplaat. Ik leende die van hem en was zo onder de indruk van de preek dat ik die terstond naar ds. Visee bracht. Ook een beetje uit nieuwsgierigheid hoe deze dat zou vinden. Visee werd er zo door gegrepen dat hij de plaat terstond naar prof. Veenhof bracht en toen deze mij de preek terug gaf zei hij: „Machtig”.

Zelf vond ik dat er homiletisch wel het een en ander viel af te dingen en ik vroeg aan Veenhof of hij dat ook vond, maar hij zei: „Ach jij, met je homiletiek”.

Daar heb je iets van het geheim van Buskes: het evangelie is in al zijn spreken zo sterk aanwezig geweest dat de bezwaren, die een kritisch homileet als Veenhof stellig wel had, eenvoudig wegsmolten.

Ik hoor iemand denken: je vergeet dat Buskes politiek erg links was en onder invloed stond van Karl Barth en dat is niet zo best.

Ik vergeet dat niet en kom er in een volgend stukje op terug.

H. Algra, Den Helder

De perfecte opvoeder

Ik moest me melden bij de rector. De leraar vond dat ik het in de klas te bont had gemaakt. Zoiets gebeurde niet vaak, want ik was een brave Hendrik. Maar je moet het toch eens in je leven meemaken. De reactie van de rector was: „Foei, en dat voor een zoon van een dominee!”

Het glazen huis

Kennelijk bestaan er bepaalde ideeën over de kwaliteiten van opvoeders. Van kinderen van dominees wordt verwacht dat ze zich goed gedragen. Het gezin van de dominee wordt nauwlettend in de gaten gehouden. Een bundel vraaggesprekken met kinderen van predikanten heeft dan ook de titel 'Het glazen huis' meegekregen. Natuurlijk geldt deze kwetsbare positie ook voor enkele andere beroepen. Overigens zijn de ruiten van het glazen huis van de dominee in onze tijd misschien wat meer beslagen.

Perfekte opvoeders?

In veel gezinnen komt het leeuwin-nedeel van de opvoeding op de schouders van de moeders terecht. Veel gezinnen draaien goed dankzij de voortdurende inzet van de moeders. Dat geldt ook voor de geloofs-opvoeding. Wanneer een moeder veel gelezen heeft over opvoeding, voedt ze dan beter op? Kun je zeggen dat iemand die van de opvoeding zijn beroep heeft gemaakt (bv. onderwijzers, groepsleiders, pedagogen) beter opvoedt dan andere mensen? Is het in principe mogelijk om perfect op te voeden?

Niet met poppen spelen

In een gezin groeide een kleuter op. Een meisje dat voor haar verjaardag een pop vroeg. Die kreeg ze niet. In het huis waren geen poppen. Haar moeder had in haar studie opvoedkunde geleerd dat de rolpatronen in de samenleving hun wortels hebben in de opvoeding. Haar dochter mocht dus niet met poppen spelen. Dat was rolbevestigend. Als haar dochter met poppen zou spelen zou ze niet hoog kunnen klimmen op de maatschappelijke ladder.

Voordeel of vooroordeel?

Met het voorgaande voorbeeld kan worden aangegeven wat eigenlijk iedereen al weet: veel kennis is geen garantie voor een goede opvoeding. Sterker nog: wanneer die

kennis vooraf gaat aan het luisteren naar het kind is de kennis verworden tot een oordeel vooraf: een vooroordeel. Vooroordelen belemmeren altijd de gezonde kijk op de opvoeding.

Gewone dingen

Wanneer de Here Jezus het dochtertje van Jairo uit de dood heeft opgewekt, vervolgt de tekst met: „en Hij beval dat men haar te eten zou geven” (Lucas 8 vers 55). Jezus heeft oog voor heel gewone dingen. In de opvoeding gaat het ook om die heel gewone dingen. Krijgt het kind voldoende slaap, is de opvoeder wel genoeg uitgerust, krijgt het kind genoeg beweging, grijpt de opvoeder niet te hoog, heeft het kind een eigen plekje in het gezin, krijgt het kind de tijd, is er voldoende afwisseling in de voeding? Heel gewone dingen, intuïtief aangevoeld door alledaagse opvoeders.

Technisch perfect

Een theoloog die niet gevoed wordt door de persoonlijke relatie tot God maakt de prediking dood. Een bioloog die wel stampers en meeldraden ontdekt maar de schoonheid van de bloem over het hoofd ziet maakt de biologie dood. Een soortgelijke parallel kan getrokken worden naar de opvoeding. Opvoeden zonder relatie met tot kind als levende werkelijkheid is een dode techniek. Misschien technisch (bijna) perfect, maar zonder warmte.

Boekenwijsheid

Ouders zijn bij de opvoeding vaak onzeker en kwetsbaar. Zo onzeker dat allerlei boeken zekerheid moeten bieden. Ze gaan op zoek naar een perfecte opvoeding. Dat is begrijpelijk, want ouders willen het graag goed doen. Het is al een hele winst wanneer moeder én vader samen zoeken naar een goede manier van opvoeding. Samen praten over de kinderen, samen plezier en verdriet hebben. Het kan verstandig zijn om advies in te winnen bij anderen: een buurvrouw, de onderwijzer, een maatschappelijk werker, oma, een psycholoog. Of om je op te geven voor een toerustingskursus voor opvoeders. Ook een boek lezen over opvoeding kan helpen om te komen tot een beter verstaan, tot een adequater antwoord. Maar die boeken mogen niet in de plaats komen van het samen erop uit trekken, samen eten,

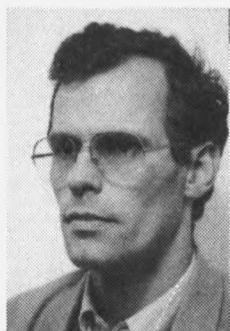

(tekening van Jo Spier, 1935)

samen praten, samen bidden. En het is helemaal niet goed wanneer alleen doorzakkende planken vol boekenwijsheid gaan bepalen hoe de opvoeding plaats moet vinden.

Een afgeleide verantwoordelijkheid

De opvoeder op zoek naar de perfecte opvoeding en het perfecte kind. Wanneer we zo opvoeden zijn we krampachtig bezig. We worden heel bang voor fouten. Maar opvoeders maken fouten. Dat geldt voor alle opvoeders, of de boekenplank doorbuigt van de adviezen of niet. Een christen weet dat hij als opvoeder een afgeleide verantwoordelijkheid heeft. Leven uit dat geloof kan ons helpen tegen de krampachtigheid die zo vaak op de loer ligt. Perfect opvoeden bestaat niet. Sterker nog: we hoeven er zelfs niet naar te streven. Waar ik wel een pleidooi voor wil voeren is het gewone, alledaagse opvoeden. Een beetje speels, lakoniek soms. Het zijn vaak de gewone dingen die het doen. En God vult onze gebrekkige opvoedingsmiddelen aan.

Herman van Riessen is als klinisch psycholoog verbonden aan de Stichting voor Jeugdzorg en Maatschappelijk Werk. Dit artikel is het tweede in een serie van zes artikelen in het kader van het 20-jarig bestaan van de stichting. Aan de hand van het thema 'twintig jaar christelijke hulpverlening' worden zo de medewerkers alsmede het werk van de stichting aan u voorgesteld.

Herman van Riessen, Houten

Stichting voor Jeugdzorg
en Maatschappelijk Werk

Voor ambulante
geestelijke gezondheidszorg

03403-77071

Twintig jaar christelijke hulpverlening (2)

Sinds oktober 1981 werk ik als klinisch psycholoog bij de Stichting. Het 20-jarig bestaan van de Stichting biedt gelegenheid iets over mijn werk en de daaraan voorafgaande studie te vertellen.

Mijn studie heb ik aan twee universiteiten gevolgd. Ik ben aan de Rijksuniversiteit te Utrecht begonnen en na mijn kandidaatsexamen ben ik naar de Vrije Universiteit in Amsterdam gegaan. Het doctoraalprogramma daar sprak mij meer aan omdat het, meer dan in Utrecht was toegesneden op een brede kennismaking met het vakgebied van de psychotherapie.

Tijdens de studie raakte ik steeds meer geïnteresseerd in de verhouding tussen christelijk geloof en psychologie.

Daarom heb ik mij in 1975 aangesloten bij een groep christenpsychologen en -studenten en zijn we een studiekering over dit thema begonnen binnen het Christelijk Studiecentrum.

Het bestuderen van literatuur – vooral uit de V.S. – en de onderlinge discussie daarover hebben veel invloed gehad op mijn vorming als psycholoog. Zo ben ik gaan inzien dat het werkveld van de pastor en de psycholoog niet strikt van elkaar zijn te scheiden. Ze hebben elkaar nodig en vullen elkaar aan. Maar ook, en dat is net zo belangrijk, zijn het onderscheiden werkerterreinen. Met eigen uitgangspunten en werkmethodeken. Dat inzicht hielp mij bij het bepalen van mijn eigen plaats als christen-psycholoog binnen de geestelijke gezondheidszorg.

Mijn keuze voor het werken bij de Stichting had veel te maken met wat ik hiervoor schreef: ik kon aan het werk als christen-psycholoog, met nadruk op beide.

Mijn werk bij de Stichting bestaat hoofdzakelijk uit gesprekstherapeutische hulpverlening, met als doel om de draagkracht van de cliënt te vergroten en – waar nodig – de draaglast te verminderen.

Omdat de vraag naar psychotherapeutische deskundigheid bij de Stichting in de loop der jaren steeds toenam, heb ik van 1985 tot 1988 een opleiding tot psychotherapeut gevolgd, met echtpaar- en gezinstherapie als hoofdrichting. Bijzonder aan het werken bij de Stichting vind ik het directe contact met de (kerkelijke) achterban. Bij algemene instellingen, zoals een Riagg, kent men dat niet.

Het boeiende en stimulerende daarvan is dat wij, bijvoorbeeld wanneer we voorlichting geven op gemeentevergaderingen, op de hoogte blijven van de vragen en wensen die in de gemeente leven.

Wat ik 'op de werkvloer' erg stimulerend vind, is de lange reis die mensen er soms voor over hebben om bij de Stichting hulp te krijgen. Soms reist men wel 100 kilometer of meer om naar Houten of Zwolle te komen. Dat confronteert me telkens weer met het belang dat men hecht aan hulpverlening door christenen. Temeer daar ik merk dat de vraag daarnaar alsmaar toeneemt. Er zitten natuurlijk ook moeilijke kanten aan het werken bij de Stichting. Wij werken voor een relatief kleine gemeenschap en dat vraagt van ons extra inspanning om de privacy en anonimiteit van cliënten te kunnen waarborgen.

Het belang van die anonimiteit in ons werk – ons beroepsgeheim – wordt naar mijn gevoel binnen de kerken niet altijd op de juiste waarde geschat.

„De kerkelijke gemeente werkt toch ook niet anoniem. Wij – ambtsdragers en gemeenteleden – moeten toch weten dat een gemeentelid bij jullie komt om zelf goede pastorale zorg te kunnen geven?” zegt men wel. En toch merken wij dat juist dat in 'stilte en verborgenheid' kunnen werken aan problemen, een voorwaarde is voor effectieve hulpverlening. En wanneer overleg met het pastoraat – de ambtsdragers – nodig is, dan kan dat alleen met toestemming van de betrokkene.

Vanuit de gemeente krijg ik vaak de vraag welke rol het geloofsleven in onze hulpverlening speelt.

Laat ik beginnen met te zeggen dat wij bij inhoudelijke geloofsvragen altijd verwijzen naar het gemeentelijke pastoraat. Dat wil natuurlijk niet zeggen dat het geloof nooit ter sprake komt. Meestal is het zo dat het geloof in de gesprekken aan de orde komt wanneer de geloofsbeleving van de cliënt te lijden heeft onder de psychische problematiek.

Gelukkig komt het omgekeerde ook en naar mijn ervaring zelfs vaker voor. Namelijk dat het geloof juist kracht en motivatie geeft om aan de problemen te gaan werken.

Ik heb in vogelvlucht iets over mijn werk verteld. Dat kan ook niet anders binnen dit bestek. Toch hoop ik dat ik nu iets minder een onbekende voor u ben.

Misschien hebt u wel vragen. Dat zou een aanzet kunnen zijn om de kennismaking met ons voort te zetten.

W.A. Harwig-Drost, Emmeloord

Van wie is het probleem?

Over een oudercursus

Als ouders wil je zo graag iets van je eigen (gevonden) waarden op je kinderen overdragen. En als dat dan ook nog geloofswaarden zijn voel je je helemaal verantwoordelijk voor de noodzaak, dat je kinderen die gaan overnemen. Vroeger of later echter, kom je erachter dat dit niet vanzelf gaat.

Is er sprake van de behoefte van waardenoverdracht, en stuit dat in de praktijk op moeilijkheden, dan is het belangrijk om eens na te gaan bij wie 'het probleem' ligt, of van wie 'het probleem' is, van de ouder of van het kind.

Als we daarachter zijn, zal ons dat helpen bij het bepalen van onze houding en ons gedrag ten opzichte van onze kinderen.

Om wat meer zicht te krijgen op het verloop van processen in de opvoeding, kun je in ons land diverse cursussen volgen.

Eén daarvan is de cursus voor ouders, die gegeven wordt door de *Stichting voor Jeugdzorg en Maatschappelijk Werk* van de Nederlands Gereformeerde Kerken.

In onze plaats werd zo'n oudercursus gehouden en de reactie van de ongeveer vijftien mensen, die aan deze cursus deelgenomen hebben, was van positief tot zeer positief; zodat een verslag hiervan dienstig kan zijn voor andere ouders.

Motieven

Bij inventarisatie, aan het begin van de cursus, kwam een flink aantal motieven tot deelname naar voren: b.v. een jonge moeder (van een baby van vijf maanden) vraagt zich af: „Hoe gaat dat straks allemaal in de opvoeding?"; of een predikant vraagt zich af: „Hoe zit dat toch met die catechisanten?"; een vader stelt vast: „Bij ons gaat het goed maar misschien kan het nog beter!"; terwijl een andere vader zich vertwijfeld afvraagt: „Hoe kan ik een betere vader worden?"; moeders van grotere en kleinere kinderen worden bezig gehouden door de vraag: „Hoe kan ik eerder begane fouten in de opvoeding voorkomen bij de kleintjes! en ook... hoe kun je scheefgroei weer recht trekken?"; een echtpaar wil antwoord op de vraag: „Hoe krijgen wij in ons drukke, onrustige gezin wat regelmaat en de rust voor geloofsopvoeding thuis... en een goede zondagsbesteding?"; terwijl een ander echtpaar worstelt met de vraag: „Hoe pakken we het aan in ons grote gezin, waarbij ook een kind hoort met gedragsafwijking?".

Ook kwam de vraag naar voren: „Wij zitten in de opvoeding niet op één lijn, ...hoe nu verder?"

Bij al deze vragen en problemen de wil voegend om de kinderen „in de vreze des Heren" op te voeden en te begeleiden... ziedaar de behoefte aan een oudercursus.

Reeds in het begin van de cursus werden wij erop gewezen dat ons kind niet is... „een verlengstuk van jezelf", waarvan je dus kunt verwachten dat het beantwoordt aan je eigen bekende verlangens, wensen en eisen. ...maar dat het is: „een *weselijk ander individu*", dat ook nog eens opgroeit in „totaal *andere omstandigheden*".

Ziezo, daar zit je dan, met het aangename gevoel dat je problemen tot werkbare proporties zijn teruggedrongen.

Daaroverheen kregen wij de volgende informatie aangereikt: „Als in je opvoeding 60% goed is (of goed gegaan is), kun je deze als een goede, geslaagde opvoeding beschouwen!"

U kunt zich voorstellen dat wij de cursus met frisse moed begonnen! En ook het verdere verloop heeft ons alles behalve teleurgesteld!

Aktief luisteren

Als je, bij een kind, niet van de gedachte uitgaat: „hij of zij zal wel zus of zo zijn" ...maar nieuwsgierig bent naar *wie* hij is, opent dit veel perspectief voor de (vertrouwens)relatie tussen ouder en kind. Om er achter te komen *wie* je kind is kun je bepaalde bekwaamheden aanleren bijvoorbeeld het 'aktief luisteren', het luisteren naar de achterliggende gedachte en ook het ingaan op wat je hoort en niet op wat je wilt horen. Dat actief luisteren meestal niet behoort tot onze meest opvallende eigenschappen, daar kwamen we al spoedig achter, zodat we blij waren met enige oefening daarin. In een groepje van drie, waarin de één een opvoedingsverhaal uit de praktijk vertelt, de ander *aktief luistert* en een derde het geheel beoordeelt, leer je veel sneller wat actief luisteren is, dan wanneer je het in een artikel leest of in een lezing hoort uiteenzetten!

Wat leer je snel als je opneemt door de *doe methode!!!* Volgens sommige deskundigen wel vijf maal zo snel! (vijf zintuigen?). Dit geldt in nog sterkere mate voor het meedoen aan een rollenspel. Stel: u voert een toneelstukje op, zomaar à l'improviste, samen met een medecursist. U speelt de rol van uw opstandige *puber*. (U heeft inmiddels geleerd,

dat moeilijk gedrag van een puber noodzakelijk is vanwege het pijnlijke proces van losmaking van de ouders, dat voor een tiener nodig is om zelfstandig te worden). U begrijpt hem vijf maal sneller en beter wanneer u even in z'n huid kruipt, dan wanneer u er een psychologisch boek op naslaat of er een lezing over aanhoort. Of je nu de rol speelt van je eigenzinnige *kleuter*, je zwart/wit oordelende, slordige *schoolkind*, of je *adolescent*, die anders denkt en doet dan jij, je zult je kind niet alleen beter gaan begrijpen, maar ook duidelijker gaan zien waar en bij wie het probleem ligt en dat dan, met behulp van de opgedane kennis, te lijf kunnen gaan.

Geloofsopvoeding

Als je, als kind van God, bezig bent met de opvoeding van kinderen, wordt die opvoeding vanzelf *geloofsopvoeding*. (Deut. 6:7). Als gelovige ouders bezig zijnde met *vaardigheden* in de opvoeding, vroegen wij ons toch, zo nu en dan, af hoe we het specifieke van het geloof moeten overdragen. Door van elkaar (en van onszelf) te mogen horen, wat ons eigen geloofsleven gestimuleerd heeft, welke ervaring(en) ervoor gezorgd heeft/hebben, dat wijzelf actief gingen geloven werden wij ons ervan bewust, wat voor ons eigen geloof belangrijk is geweest. Dat gaf soms een andere, verhelderende visie op de *manier* van het doorgeven van geloofswaarden. Dat gaf *steun* bij het doorgeven van geloofswaarden.

Tenslotte

Samenvattend kan gesteld worden dat deze, modern opgezette, cursus informatie bood met daarbij de gelegenheid het geleerde (gedrag) te oefenen d.m.v. groepjes, rollenspel, vragenrondes. Ook het ervaringen uitwisselen was opbouwend en leerzaam.

De cursus bleek een waardevolle gelegenheid te zijn om ons te helpen, te stimuleren en een verdiept inzicht te geven in ons leven als ouder en in onze ouder/kind-relatie. Omdat we bij elkaar waren als gelovigen konden we tegen elkaar zeggen: „Ouders, wees een kind van God, dan zal de Here God uw ouderschap zegenen!" (Ps. 112).

D.W.L. Milo, Nunspeet

Angstdromen en visioenen

„Het onderzoek van de droom is een tweede droom”.

Lord Halifax

Goed dan, nog eenmaal over dromen en verwante verschijnselen. Het is geen uitputtend betoog – liever een poging om elkaar wat meer bewust te maken van de 'schaduw-zijde van het leven'. Wat dat inhoudt? Wel, denk aan de schaduw-zijde van de maan: een deel van ons leven is zonneklaar – een ander deel is duister, vaak zelfs voor onszelf onzichtbaar.

Bij 'duister' denken we gauw aan de vorst der duisternis. Inderdaad is de Satan zo genoemd en we kennen zijn 'werken der duisternis'. Maar wat voor de een (nog) duister is, kan voor de ander zonneklaar zijn; zonder dat de Satan een engel des lichts is geworden. Anders gezegd: wat we niet begrijpen, wat voor ons duister is, behoeft niet tot het 'rijk der duisternis' te behoren! Paulus spreekt van een 'zien als in een spiegel van een duistere rede', 1 Cor. 13:12, dat eenmaal zal overgaan in een volledig kennen en herkennen. En elders: dat wat duister is aan het licht zal worden gebracht, 1 Cor. 4:5.

Welnu. Occult betekent zoals we nu weten: wat duister is, wat bedekt is. Is het duister eenmaal aan het licht gebracht, is het bedekte ontdekt, dan is het niet langer occult. Dan blijkt wel of het goed of kwaad is.

Angstdromen

Zo zit dat met de angstdroom, de zogenaamde nachtmerrie. Het woord kan komen van het Engelse nightmare, nachtelijke tijding. Maar ook wordt 'maar' als vrouwelijk paard, merrie, gezien, door beeldende kunstenaars bijvoorbeeld. In de zuidelijke Nederlanden zegt men 'van de maar bereden te zijn', als men een beklemmende angstdroom gehad heeft.

Vroeger werd een angstdroom of nachtmerrie toegeschreven aan uitwendige oorzaken: betovering, of demonische invloeden of vergiftiging. Jeroen Bosch heeft tal van geschilderde taferelen nagelaten, van onbegrijpelijke wreedheden, slechtheid en afgrijselijke situaties. Hiermee sprak hij zijn mensen aan: ze herkennen hun beklemmende angsten, onzekerheden, hongersnoden, epidemieën en oorlogswreedheden.

Vandaag worden de oorzaken van angstdromen inwendig gezocht: in

een verdrongen geheim, gefrustreerde behoeften, verzwegen misdaad of verborgen zonden. Iemand die nachtmerries krijgt zal wellicht goed doen er met een psycholoog over te spreken – opdat hij inzicht krijgt in wat eraan schort. Dikwijls is het herkennen van de oorzaken de helft van de genezing. „Belijdt elkander uw misdaden”, zegt Jacobus.

Maar inderdaad kan een nachtmerrie van buitenaf komen; niet uit eigen onderbewustzijn maar van vreemde invloeden afkomstig zijn. Een voorbeeld?

Jaren geleden logeerde mijn Vrouw in een kamer, die gewoonlijk door een andere dame werd gebruikt. Die andere dame – zeiden de benedenburen – kon dikwijls 's nachts kreunen, steunen en jammeren. Mijn Vrouw, hieraan niet denkende, ging te bed en sliep de slaap des oprechten. Maar midden in de nacht werd ze wakker, omdat een zware last op haar lichaam drukte. Ze was bewegingloos aan haar bed genageld, hoewel ze poogde overeind te komen. Het zware gewicht bleef op haar rusten tot ze ging bidden om hulp. Daarop verdween geleidelijk het adembenemende gewicht van haar. Ze bleef nog lang wakker en nam zich voor nooit weer daar te logeren.

Wat is het geweest? Daar zijn theorieën over, want dit geval staat zeker niet alleen. De parapsychologie (para betekent: naast; deze wetenschap ligt dus naast de algemene psychologie; zoals para-normale verschijnselen naast de normale verschijnselen liggen) de parapsychologie onderscheidt hier persoonlijke en plaatselijke spookverschijnselen. Hoewel de dame in kwestie afwezig was en de theorie van een persoonlijk spookverschijnsel zwak komt te staan, vermoeden wij toch dat het nare verschijnsel met de gewone bewoonster verbonden was. Maar nu raken wij aan de terreinen van spiritisme en demonie, die wij tot elke prijs willen vermijden. Slechts een raad is hier op zijn plaats: roept Hem aan ten dage van zulke benauwdheid en Hij zal u uitredden. Want „Gij moogt schuilen bij de Heer, geen kwaad bedreigt uw woning: gij hebt tot schild en tegenweer de allerhoogste Koning. Hij gaf zijn engelen bevel dat u geen ding zou schaden; zij zullen u naar Gods bestel behoeden op uw paden”, Psalm 91:5.

De dichter Josef von Eichendorff zei het op zijn manier: „Niets lijkt in de nacht zo duister, of de morgen maakt het goed”.

Visioenen

Een visioen – een innerlijk gezicht, het zien van zaken of personen, die op natuurlijke wijze niet waarneembaar zijn, zegt Van Dale – komt vele malen in de bijbel voor. We zijn er door de Bijbel zo mee vertrouwd, dat vaak gemeend wordt dat niet-natuurlijk alleen boven-natuurlijk kan betekenen. Maar boven de natuur staat alleen God de Heer, de schepper van hemel en aarde. Geen enkel schepsel of verschijnsel is boven-natuurlijk, tenzij door God zelf gezonden. Alles wat tot de schepping behoort (de zienlijke en onzienlijke dingen, zegt de belijdenis) is onderworpen aan Gods wetten. Met name de onzienlijke – de dingen die niet zintuigelijk waarneembaar zijn. En die zijn er zoveel, dat er boeken mee gevuld werden!

Goddelijke visioenen kennen we bijvoorbeeld van de nachtgezichten van Zacharia, de visioenen van Daniël, de openbaringen aan Johannes. Daarin spreekt de Heere tot de mens.

Een visioen is echter een verschijnsel, dat ook *zonder* de aparte lading van Gods Geest zijn weg onder de mensen vindt. Het grenst aan de droom en zou dagdroom kunnen heten, als daar niet iets anders reeds mee wordt bedoeld. Een chemicus bijvoorbeeld, die lange tijd zocht naar de mogelijkheid van een molecuul, bestaande uit 3 eenwaardige atomen die samen een stabiele eenheid vormen, 'zag' plotseling, zittende in een omnibus te Parijs (?), het visioen van drie slangen, die elkaars staart met de bek vasthiel en een hechte cirkel vormden. Zijn formule was gevonden!

Uit de literatuur zijn meer visioenen bekend. We kunnen dus niet categorisch zeggen dat een visioen – innerlijk gezicht, dagdroom of helderziende intuïtie – Gods boodschappen moet bevatten. Een voorbeeld uit het ongerijmde. Toen destijds bezwaren rezen tegen hoogkerkelijke procedures en uitspraken, zei een kerkelijk hoogleraar berispelend: vroeger sprak men van een 'heilige synode'! Een gevat predikant antwoordde: de heiligheid van een synode is pas uit haar daden en uitspraken vast te

stellen. – In deze geest zouden we willen zeggen: of een visioen aanvaardbaar of verwerpelijk is, daarover moet het christelijk oordeel gaan. Een vooroordeel zou onchristelijk zijn. En nooit kunnen we zeggen dat een visioen pas visioen is, wanneer het op het niveau van Zacharia's nachtgezichten staat.

„De visioenen”, zegt Antoine Rivarol (1753-1801), „hebben een gelukkig instinct: zij komen alleen tot hen, die er aan moeten geloven”. Dat is afstandelijk, zo niet cynisch gezegd. Waarheid is echter, dat niet elk persoon een gevoelige ontvanger is van bovenzinlijke gegevens – maar dat een sobere, reine en beheerste levenswijze de dispositie vergroot. En dat hij of zij die de boodschappen niet kan of wil ontvangen, zijn antenne op golflengte nul afstemt.

Recente angstdroom

Zo ver gekomen met dit artikel had ik een angstdroom, die ik u niet wil onthouden. Het was tegen de morgen – een moment waarop belangrijke dromen willen komen. Ik zag een man met een herdershond. Jagers zeggen: zo hond zo baas, zo baas zo hond. Ieder mens zoekt de soort hond, die bij hem, bij zijn aard past. Een Duitse herder nu kan onbetrouwbaar zijn, wellicht was zijn eigenaar dat ook. In elk geval deed de hond niet zoals de baas van hem verwachtte: hij scheen straf te hebben verdiend.

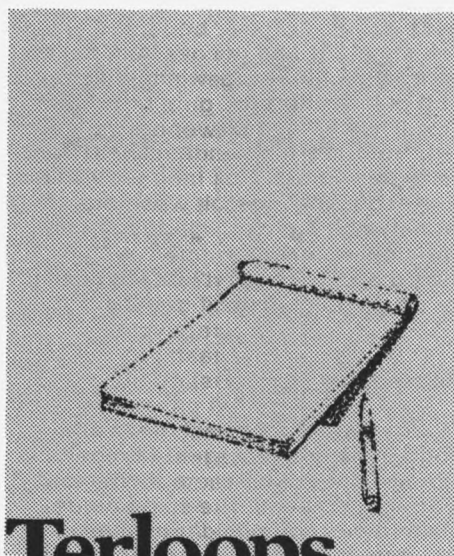
Ik zag de man zijn hond aan een tafel vastbinden, langzaam en nauwkeurig. Hij legde een leren riem om de kop van het dier en snoerde de riem toen zo aan, dat de onderkaak van de hond aan de tafel geklemd werd. Daarop nam hij een grotere riem en (ik kon mijn ogen niet geloven!) hief die op en liet hem met alle kracht op de snuit van zijn hond neerkomen. Zo maar op de neus, het teerste deel van een machtig sterke hond.

Het ging me door alles heen, u niet? Ik keerde me in afschuw om van de bruut en werd in tranen wakker, ontdaan van wat ik beleefd had. (Dat past natuurlijk niet voor een man en daarom zocht ik ijverig naar de verklaring.)

Die verklaring vond ik spoedig; hoe verser de droom, hoe beter verstaanbaar. Deskundigen zeggen: niet het beeld is belangrijk, maar de

gevoelens die door het beeld oproepen worden. Welnu, mijn gevoelens waren deze: wat heeft de mens, onderkoning van Gods schepping, zo gecorrumpereerd, dat hij zich met bruut geweld en list durft vergrijpen aan Gods medeschepselen! Wat is de mens diep gezonken, om de schepping, die door hem bewaard zou moeten worden, kapot te slaan! Pascal, de man van de 'Gedachten', laat een kind zeggen: die hond is van mij – waarop een ander zegt: dat plekje van de maan is van mij... Men hoeft geen lid van Green Peace te zijn, om de nachtmerrie van de natuurvernietiging te ondergaan.

Misschien komen we straks wel eens op die 'occulte' verschijnselen terug; laten we nu eerst weer aandacht geven aan het kerklied, de troon Gods, Ps. 22.

P.C. van Wijk, Zaltbommel

Vloeken in vertalingen

Enkele maanden geleden gaf de Bond tegen het Vloeken, in samenwerking met Buijten & Schipperheijn, het boekje 'You bloody fool, hoe vertaal je dat?' uit. In dit boekje werden verwerkt de resultaten van een onderzoek naar de vraag, hoe in uit het engels vertaalde boeken vloeken worden weergegeven. Het resultaat was opmerkelijk. In de nederlandse vertalingen komen aanzienlijk meer vloeken voor dan in de oorspronkelijke tekst. Twintig boeken werden bestudeerd;

met de vertalingen ging het dus om veertig boeken. Het was voor de schrijver van het boekje, de leraar Niek Bakker, geen gemakkelijke bezigheid. Hij moest zichzelf vaak overwinnen bij het neerschrijven van de gebruikte vloekwoorden. Het bestuur van de Bond tegen het Vloeken had er ook de nodige moeite mee, maar besloot toch tot uitgave over te gaan. In een voorwoord is daarom de bedoeling van het boekje uitvoerig uiteengezet.

De voorzitter van het Onderzoek- en Publikatiefonds van de Bond, mr. E. Bos, merkt o.a. het volgende op: „Misbruik van Gods naam dient waar mogelijk voorkomen en bestreden te worden. Het was het bestuur van het Fonds dan ook liever geweest dat de resultaten van het onderzoek geen reden tot uitgave van dit boekje hadden gevormd. Nu de feiten helaas anders liggen, moest beschreven worden waar het om gaat. Slechts in één geval wenste de schrijver zijn aarzeling om vloeken te citeren terecht niet te overwinnen. Het gaat om de afgekorte vloek gvd, die in de onderzochte romans praktisch altijd volledig geschreven wordt. Hij beperkte zich tot de in beschouwend schriftelijk taalgebruik ingeburgerde afkorting.”

Je kunt je afvragen, waarom vertalers onnodig en onjuist bepaalde woorden vertalen in vloeken. Het hoeft niet. Eén van de twintig schrijvers bleek met deze wijze van vertalen niet mee te doen. Het kan dus anders.

In een gesprek met het Algemeen Dagblad gaf de schrijver van het boekje het volgende voorbeeld: „Neem zo'n uitdrukking als **where the devil**. In de vertaling van rond de eeuwwisseling heet het nog 'voor de drommel', die van de jaren zestig rept van 'verduiveld' en **Gerrit Komrij** houdt het nu op 'verdomme'.” Uit het onderzoek blijkt, dat vertalers over het algemeen naar 'sterke' woorden zoeken. Het woordje 'shit', dat woede wil uitdrukken, wordt dan vertaald met een grove vloek, hetgeen vertaaltechnisch gezien gewoon fout is. De vertalers doen dit, de uitgevers pikken het en de kopers lezen het. Ethisch gezien is dit wel een heel slechte zaak. 't Is ook wat armetierig, want de nederlandse taal is rijk genoeg aan woorden. Het bestuur van het Onderzoek- en Publikatiefonds noemt het schrijvend, dat auteurs in hun werk Gods naam misbruiken. Dat vertalers opzettelijk anders vertalen en zo tot vloekwoorden komen, is nog schrijnender. En daarom is het goed, dat dit boekje verschenen is. Het boekje is toegezonden aan 300 vertalers van buitenlandse romans. Verder kregen 70 uitgevers het in handen, terwijl nog eens 650 exemplaren werden gezonden naar de secties Engels van scholen voor voortgezet onderwijs.

W.G. Rietkerk, Utrecht

Samenwonen en kerkelijke tucht

In Trouw van donderdag 5 april stond een bericht over onze kerken in de stijl die wij intussen van Trouw gewend geraakt zijn, met als titel: "Bannvloek over samenwoners" en ondertitel "Nederlands Gereformeerde Kerkeraden eisen bekering"

U kunt zich voorstellen dat ik uiterst benieuwd was wat zich onder deze opschriften voor mijn oog zou ontploien. Ook in Utrecht zijn wij lang met de vragen rond "samenwonen" bezig geweest en tot een duidelijke afronding gekomen. Bannvloeken hebben wij nooit rondgeslingerd, en dus was ik benieuwd naar wat andere kerken hierover te zeggen hebben.

Trouw begint met te zeggen dat de Nederlands Gereformeerde Kerkeraden in Ermelo en Alphen a/d Rijn weigeren "paren, die hebben samengewoond en niet tot de ontdekking gekomen zijn dat zij in zonde geleefd hebben, in het huwelijk te bevestigen". Dat is in principe wel juist overgebracht alleen is de formulering "en niet tot de ontdekking gekomen zijn dat zij in zonde geleefd hebben" van Trouw zelf. Dat "in zonde leven" is een suggestieve uitdrukking. Er werd van ouds een overspelige relatie mee omschreven. "Zij leeft in zonde" was een uitdrukking voor een vrouw die een seksuele relatie had bijv. met een getrouwde man. Wie een paar dat zonder een officiële huwelijksverbintenis samenwoont met die term typeert, doet het wel onrecht aan. In het Informatieboekje van de NGK 1990 pag 156 heb ik die omschrijving niet aangetroffen. Ik ben van mening dat die kerkeraden deze grove gelijkenschakeling tussen samenwonen en aperte hoererij nooit op zich zouden hebben genomen.

Bannvloek

Toch noemen zij dit samenwonen wel een kwade zaak, nl. „iets wat zich niet verdraagt met de christelijke levenswandel". Dat klinkt toch heel anders en veel genuanceerder. Beide kerkeraden vinden daarom dat een huwelijksbevestiging, na een periode van samenwonen niet mag worden ingewilligd tenzij "men zich bekeert" van die levenswandel. Er zal dus wel bedoeld zijn: tenzij men inzien dat samenwonen niet de weg is die bij een christelijke levensstijl behoort... (heb ik gelijk?) Hoe ook: beide kerkeraden willen niet zomaar akkoord gaan met de belegging van een trouwdienst na een periode van samenwonen. Ik kan daar inkomen. Volgens het Infor-

matieboekje is het alleen de kerkeraad van Ermelo geweest die zich nog verder heeft uitgesproken en heeft gesteld dat samenwoners "die op de ingeslagen schadelijke weg onverhoopt toch blijven voortgaan" van de maaltijd van de Heer moeten worden afgehouden en bij hardnekkige voortgang in het kwaad van de gemeente moeten worden uitgesloten". Het is deze uitspraak die Trouw heeft geleid tot het opschrift "Bannvloek over samenwoners". Ik vind het bijzonder jammer dat een hele kerkelijke gemeenschap vanwege de uitspraak van één kerkeraad door Trouw met deze bannvloek wordt getroffen. Het was immers de jaarlijkse bespreking van het Informatieboekje van onze kerken die Trouw tot deze minder vriendelijke typering gebracht heeft.

Duidelijkheid

Ds. de Groot die het Informatieboekje goed verzorgde en de besluiten van Ermelo en Alphen a/d Rijn in zijn jaaroverzicht opnam prijst de beide kerkeraden om hun duidelijkheid:

"Het is méér dan nodig om in deze concrete situaties een duidelijk geluid te laten horen".

O.k, ik wil hem in die lof best bijvalen. Beter eerlijke duidelijkheid dan vaag gezwemel. Ook inhoudelijk kan ik met de zinsnede dat "samenwonen zich niet verdraagt met een christelijke levenswandel" wel instemmen. Ook op dit punt val ik zijn lof op de duidelijkheid dus bij.

Nuancering

Maar waarom moet aan deze stelling nu die consequentie verbonden worden dat er kerkelijke tucht moet worden geoefend. Is dan de duidelijkheid pas compleet? En waarom is iets pas duidelijk als er geen enkele nuancering is aangebracht op die eerder door mij met sympathie overgenomen typering. Iedereen weet toch dat er vandaag een groot verschil bestaat tussen het ene en het andere paar dat samenwoont! Ik ken paren die samenwonen zuiver en alleen omdat zij vinden dat de overheid met hun huwelijksband niets te maken heeft. Er zijn er, die zeggen: wat stelt dat huwelijk van de overheid tegenwoordig nu nog voor? Vandaag ga je het stadhuis in en je haalt je briefje – en morgen ga je via een andere deur binnen en je haalt een ander briefje waarin het weer is ontbonden. (Wilde de tweede kamer de echtscheiding niet graag versimpelen?)

Als deze argumentatie gepaard gaat met de verklaring, dat zij als man en vrouw en dat voor Gods aangezicht elkaar de belofte van trouw voor het leven gegeven hebben, dan worden voor mij typering en zoals ik die las: "een hardnekkige voortgang in het kwaad" waarvoor men uiteindelijk buiten de gemeente en dus buiten het Koninkrijk komt te staan, toch wel zeer ongenueanceerd – om het zwak uit te drukken.

Dopers?

U zult zeggen: ja, maar dit is het gunstigst denkbare geval. Dat is ook zo. Er zijn er anderen die voor samenwonen kiezen om eerst een proeftijd met elkaar te hebben. Dat beoordeel ik veel negatiever. De Schrift laat nergens ruimte voor zo'n tijd van experimenteren. Hier kun je terecht spreken van een niet-christelijke levensstijl.

Tussen deze twee uitersten liggen nog vele middenposities. Je kan ook soms alle argumenten tegelijk horen. Hoe ook – het is er mij hier nu niet om te doen om al deze argumenten af te wegen. Ook met de beste en meest positieve argumenten zoals ik die in het eerst bovengenoemde geval gaf ben ik het uiteindelijk niet eens. Zo u wilt: er zou daar best wel een klein dopers trekje in kunnen zitten om overheidsinstellingen en hun spelregels als werelds en minder belangrijk te beoordelen. Als echter die overheid er in de toekomst zelf nog meer een bagatel van gaat maken zou wellicht de dag kunnen komen dat wij als kerkelijke gemeente zeggen: doe je eigenlijke huwelijksbelofte maar liever hier. In de gemeente. Want in het stadhuis stelt zij niets meer voor. Let wel: ik zeg niet dat dat nu al zó is – maar zo kan het worden. De hoofdzak is dat volgens de bijbel de levensseenheid van man en vrouw binnen de structuur thuis hoort van een verbond en trouwbelofte voor het leven.

Samenwonen en samenwonen is twee

Die nuancering had ik heel graag gezien in de uitspraken van Ermelo en Alphen a/d Rijn. Omdat de kerkeraad van de N.G.K. Utrecht niet slechts twee, maar wel drie, vier, vijf, verschillende achtergronden bespeurde, daarom heeft de kerkeraad de manier van omgang met samenwoners geheel in de sfeer van het pastoraat gelaten. Iedere situatie moet je opnieuw naar eigen motief en achtergrond beoordelen. Daarom:

er is bij ons geen universele regel zoals ik die in "Ermelo" bespeur.

Tucht

Is er dan nooit reden om in het meest negatieve geval op te roepen tot bekering met eventueel toepassing van kerkelijke tucht? Ook hier is het m.i. niet juist een algemene regel te geven. Wat mij vooral treft is dat er weer opnieuw een discussie over kerkelijke tucht gehouden wordt als men t.o.v. het zevende gebod ingaat tegen een christelijke levensstijl. Waarom zijn wij nooit verontrust als het om een hardnekkige zonde gaat t.o.v. het zesde- of het achtste gebod. Er zijn gemeenteleden die chronisch een weinig christelijke omgangsstijl vertonen tegen over hun medebroeder – die man ligt mij niet etc. Dat gaat ten diepste om het zesde gebod: Gij zult niet doodslaan, zoals Jezus het in de bergrede in Mt. 5 uitlegt. Anderen zijn verslaafd aan het roken. Hardnekkig en onverbeterlijk. Dat is een tekortschieten in christelijke levensstijl t.o.v. het achtste gebod: de omgang met je bezittingen en met je eigen lichaam. Ik heb nog nooit gehoord dat een kerkeraad zich in de vaak blauwgerookte kerkeraadskamer met deze zonden zo uitvoerig heeft beziggehouden, laat staan kerkelijke tucht geëffend. Maar zodra het gaat over het zevende gebod, ja hoor, dan moet de kerkelijke tucht weer uit de doos gehaald worden!

Ben ik dan helemaal tegen kerkelijke tucht? Neen, dat niet – volgens Prof. C. Veenhof kan het alleen als een laatste appèl van de liefde van Christus. Eén keer moet iemand die ten dode (!) zondigt het gevoeld hebben dat de liefde van Christus zo ver gaat dat ik mijn geliefd medemens er desnoods wel een enorme schok voor wil uitdelen! Alleen ik moet toegeven, op dat niveau heb ik tot nu toe nog nooit de tucht in zijn laatste vorm als afsnijding (als banvloek) toegepast of toegepast gezien. We zitten daarvoor vaak te diep onder het charismatische niveau waarop Paulus en zijn gemeente in 1 Cor. 5 wél stond, toen hij in de kracht van de Here Jezus en in Zijn naam een broeder aan de satan overleverde. (1 Cor 5:5)

Er zijn zonden en zonden. Wij kunnen er niet onderuit te nuanceren. Pas op voor vervlakkend zwart – wit denken. Het gaat er om de geesten te peilen en motieven te wegen. Daarom zou ik in alle hierboven genoemde gevallen tegen die "banvloek" zijn. Ik denk dat de voorbeelden van een chronisch ingaan tegen de diepste bedoeling van het 6e en het 7e en het 8e gebod laten zien dat er soms nog vele zwakheden, soms met en soms tegen onze wil in ons

zijn overgebleven. Ik vergoelijk niets en ik ga over alle voorbeelden gesprekken aan in de sfeer van "is dit nu echt wat de Here zelf wil". Alleen pas op met de botte bijl van de tucht-oefening die niet 'op niveau' is.

Twee monniken

Ik sluit met een mooi voorbeeld dat ik ergens gelezen heb. Er waren eens twee monniken en ze waren allebei aan de sigaret. Maar ja, in een klooster heb je nu eenmaal lange tijden van gebed, 's ochtends, 's middags, en 's avonds... en ze bekenden elkaar dat het dan wel een hard gelag is om niet daar tussen door eens even een sigaretje te kunnen rollen en opsteken. Na enige tijd besloten ze om dit probleem aan de abt voor te leggen. Eén voor één. De eerste ging en kwam terug. Toen

de ander hem vroeg: wat zei de abt, zei hij: hou op, hij werd woedend. Hoe krijg je het in je hoofd het te vragen, zei hij. Ik kreeg bijna een klap. De andere ging en kwam terug. Toen hij verslag aflegde zei hij: o, de abt was heel aardig. Hij zei: prima, dat moet je doen! De eerste monnik snapte er niets van ... Toen kreeg hij ineens een helder idee. Wat heb je eigenlijk gevraagd?, zei hij. Ik vroeg: mag je ook roken onder het bidden?, en hij werd woedend. Wat vroeg jij? Oh, zei toen de tweede: ik vroeg niet: mag je ook roken onder het bidden, maar: mag je ook bidden onder het roken?! En de abt was heel vriendelijk en zei: mijn kind, bidden is altijd goed – en als jij dan zo veel van roken houdt blijf bidden en het zal je van je zonden genezen! Het leek me een advies dat we ook als we het onderwerp wisselen ter harte mogen nemen.

Margreet Maljers-Kroes, Alkmaar

Tussen kerk en keuken

Koninginnedag

„Wat zal ik voorlezen“, vroeg ik aan Reinier toen we klaar waren met eten. Hij dacht even na en zei toen stralend: „Over een goede koning!“ Ik bladerde in 'Verhalen over kinderen in de Bijbel' van mevr. Cramer-Schaap. Kinderbijbels hebben we in soorten en maten. Na verloop van tijd vertonen ze allemaal hetzelfde uiterlijk. Kleine vla- en fruitvlekjes op de buitenkant. Zorgvuldig schoongemaakt weliswaar, maar een omslag van een boek kun je niet in de wasmachine gooien. Hoe voorzichtig ik er ook mee ben, het helpt niets. Kinderbijbels zien er gewoon morsig uit.

Joris legde zijn lepel neer. „Dat moet je niet kiezen joh...“ zei hij broederlijk. „Een slechte koning is veel gaver.“ Reinier fronste zijn wenkbrauwen. „Helemaal niet“, antwoordde hij met enige strengheid in zijn stem. „Een goede koning is veel leuker. Lees maar over koning David, mam.“ „Neem nu maar gewoon Achab. Dat is heel spannend, Reinier“, gaf Joris advies met het air van iemand die weet waar Abraham de mosterd haalt.

Ik lachte, want het schoot me te binnen, dat de oudste kinderen vroeger de geschiedenis van Achab en zijn slechte koningin, een van de mooiste verhalen uit de Bijbel vonden. Bij onze vroegere burens gaat dertig april niet voorbij zonder dat ze ophalen hoe Janneke, toen amper drie jaar oud, bij hen binnenkwam op koninginnedag.

De familie zat aan de koffie en keek naar de t.v. waar op dat moment de leden van het koninklijk huis op het bordes van Soestdijk naar de langstretkende mensen stonden te zwaaien. Thuis had Janneke die beelden ook net gezien, want als goede Nederlanders hadden wij op koninginnedag ook koffie met defilé. Verrast, met het uiterst precieze stemmetje, dat ze toen had, vroeg ze de burens: „Hé... Kijken jullie ook naar koningin Izebel?“

De burens waren hervormd en konden deze vergissing op waarde schatten. Janneke werd verlegen van de hilariteit die ze veroorzaakt had en kwam thuis vertellen dat de burens raar deden. Later op de dag kregen wij uitleg.

Als koningin Beatrix met haar familie op koninginnedag één van de steden bezoekt, kijk ik met een zekere weemoed naar het scherm. Want het had toch wel wat, zo'n defilé. Al was het maar omdat je een beeld kreeg van de Nederlandse folklore.

Ik was inmiddels bij koning David aangekomen. Om beide zonen tevreden te stellen las ik het verhaal van Absalom die aan zijn haren in de boom bleef hangen. Voldaan legde Reinier zijn elleboog tussen de aardappelkruiden. „Mooi“, zei hij. Zie je wel dat een goede koning ook leuk is, Joris.“ Joris knikte traag. Hij was het er niet helemaal mee eens. Toch eens vragen wat hij van onze vorstin vindt!

J. Meulink, Enschede

Schilder en de politiek

Was prof.dr. K. Schilder een politicus?

Neen, een staatsman was hij niet en hij was nog minder een politicus in de zin van een sluwe vos, die met veel overleg te werk ging. En ook de praktische politiek was geen sterk punt van hem.

Maar Schilder was wel een Evangeliebelijder, die vanuit Gods Woord de principiële achtergronden van de politiek onderkende. Vanuit zijn anti-revolutionaire visie achtte hij het ook zijn roeping te waarschuwen voor valse ideologieën.

Mij is gevraagd vooral aandacht te schenken aan de na-oorlogse periode, de tijd, die ik als vrijgemaakt antirevolutionair zelf heb meegeemaakt.

Toch is het nodig ook enkele opmerkingen te maken over de vooroorlogse jaren. Het is nl. niet zo, dat de Schilder van na de oorlog, wat de politiek betreft, een ander was dan de Schilder van tijdens en voor de oorlog.

Zo wees hij al in de 20er jaren op het eigensoortig verband tussen kerk en politiek. „Een trouw lid van de kerk heeft toch ook in de dingen der politiek zijn standpunt te bepalen, zijn beginsel te verdedigen, aldus Schilder.

Hij waarschuwt er ook voor, dat de kerk in het slop dreigt te raken, omdat men voor de zog. terreinenleer de plaats van de kerk miskent. De kerk dreigt 'Heilsanstalt' te worden waar de techniek van het christelijk sterven gedoceerd wordt. Na de oorlog wordt dit onderwerp actueler, als het beginsel van de soevereiniteit in eigen kring misbruikt wordt om kerk en politiek gescheiden te houden.

Schilder bestreed ook bepaalde visies van Karl Barth, mede omdat daardoor de christelijke politiek ondermijnd werd. Nadrukkelijk ook keerde hij zich tegen het optimisme ten aanzien van de werking der gemene gratie op publiek terrein. In en na de oorlog ging hij in hetzelfde spoor verder.

Zijn geharnast verzet tegen het nationaal socialisme berustte ook mee op de beschouwing, dat geloof, kerk en politiek niet van elkaar gescheiden mogen worden. De kerk moest zich hierover ook uitspreken, omdat de kerk het Woord van God moet spreken in en tegenover alle gevaren, die ons bedreigen.

Al direct na de bevrijding vroeg Schilder aandacht voor het feit, dat kerkelijke deformatie ook voor de politiek gevolgen had. Helaas moest hij ook op politiek terrein tot zijn

verdriet 'slappedanigheid' constateren.

Hij waarschuwt er ook voor, dat de ramp voor de natie begint met kerkverraad, met kerkmiskening. In hetzelfde artikel gebruikte hij ook de later veel misbruikte uitdrukking „Wilt gij geen landverrader zijn, wees dan geen kerkverrader”.

Wanneer je dit na zoveel jaren leest, vraag je jezelf af of het wel juist was, dat Schilder zo fel reageerde.

Na wat Schilder in de oorlogsjaren overkomen was, is het te begrijpen, dat hij door verbittering verstrakt was. Wat hij kerkelijk meemaakte moet juist Schilder met zijn oecumenische gezindheid diep getroffen hebben. Mijn indruk is ook, dat hij door zijn opstelling hoopte anderen van hun ongelijk te overtuigen.

Daarom brandde hij soms het felst los tegen hen, die het dichtst bij hem stonden. Ik denk met name aan de felle discussie met prof. Zuidema naar aanleiding van diens bespreking van het boek van A. Zijlstra 'Tenzij'. En de vurige Zuidema en de felle Schilder stonden toch dicht bij elkaar.

Naar mijn stellige overtuiging was deze reactie van Schilder niet juist. In 1946 werd de verhouding van Schilder tot de ARP nog moeilijker. In geding is niet, zo stelde hij, het interkerkelijk karakter van de ARP, maar de principiële trouw en zedelijkheid. Antirevolutionair zal ik blijven tot de jongste snik, maar laat de ARP zelf antirevolutionair blijven. Dan kunnen wij ook bij de partij blijven.

Schilder wijst er daarbij op, dat de deformatie niet in de kerk, maar in het hart van de mens begint. Van daar werkt ze echter naar alle levenskringen door.

In die tijd keert hij zich ook tegen de 'doorbraak' van de zendingsmensen. Dit naar aanleiding van het geschrift 'Eis van recht' van ds. H. v.d. Brink, aanbevolen door een aantal mensen uit de kring van de zending.

In 1947 kwam nadrukkelijker de vraag naar voren, of men als vrijgemaakt gereformeerden zelfstandig in de politiek zou optreden.

In tegenstelling met verschillende vrijgemaakten was Schilder lid van de ARP gebleven.

Met de Calvinistische wijsbegeerte had hij al enkele jaren daarvoor gebroken. Daarbij gaat het, aldus Schilder, om de achtergrond van heel ons denken, maar bij de politiek gaat het om bepaalde geconcretiseerde beginselen.

Toch had zich juist in die tijd in Berkel een voor Schilder bijzonder grieve zaak voorgedaan. Zijn goede naam was aangetast doordat men

geschreven had over de NSB 1945, de Nieuwe Schilderbeweging, die in de leer schijnt geweest te zijn bij een beweging met gelijkkluidende beginletters.

Toch vond Schilder ook dit geen reden om voor de ARP te bedanken. Anderzijds wilde hij ook geen afkeuring uitspreken over hen, die daar anders over dachten.

Op 21 juni 1947 wordt in De Reformatie een bezwaarschrift gepubliceerd tegen het zog. miljoenplan van de ARP. Ook Schilders naam stond eronder. Dat geschrift had niet de opzet met de ARP te breken, maar door het gebeure in de kerk was het christelijk leven in een crisis geraakt. Ook in de ARP waren duidelijk symptomen van principiële achteruitgang, ja van afval.

In die tijd kwam ook een discussie op gang over de vraag, of het ethisch conflict geen belemmering vormde voor samenwerking in de politiek. Helaas heeft die term nogal verwarring gewekt, omdat men daar niet altijd hetzelfde onder verstond. Bij de discussies in de vrijgemaakt gereformeerde kringen over de ARP bleek, dat er overigens ook nog al verschil van mening was. Daarom kwam in april 1948 het 'Amersfoorts congres' bijeen met als doel het bestuderen van de huidige politieke situatie bij het licht van Gods Woord, dus in gebondenheid aan de belijdenis van de Geref. kerken.

Op dat congres had niet Schilder, maar A. Zijlstra, die een radicale breuk met de ARP wilde, de leiding. Wel hield Schilder een toespraak. Daarin zei hij o.m., dat men de gehoorzaamheid in de kerk niet abstraheren mag van de gehoorzaamheid in de politiek. Men kan geen herder zijn op het terrein van de kerk en meteen verwoester zijn van de staat of omgekeerd. Ik ken die terreinenscheiding niet, zei Schilder. Daarmee is de zaak voor veel praktische dingen niet beslist. Het hangt af van de omstandigheden, waarvoor samenwerking gevraagd wordt, voor welk doel en onder welk beding. Het congres deed tenslotte een uitspraak, waarin een aantal bezwaren tegen het beginselprogramma en over het ethisch conflict waren opgenomen. Naar aanleiding van dit congres deed Schilder in De Reformatie de volgende uitspraak: „Want wij weten het natuurlijk ook wel, dat geen enkele politieke partij ooit uit één kerkinstituut zal gerecruiteerd zijn, alsmede dat geen enkel kerkinstituut aan één politieke partij steun zal verlenen.” Hierin is het GPV Schilder bepaald niet gevolgd. Een samenspreking van 'Amersfoort' met de ARP-leiding mislukte, omdat er door de ARP geen uit-

spraak over het ethisch conflict gedaan werd. In die tijd deed Schilder ook nog al wat aanvallen op voor-aanstaande AR-mensen. Voor mij was dat aanleiding om aan Schilder te vragen, of ik mij niet beter als medewerker van De Reformatie kon terugtrekken. Schilder vond daar geen enkele reden voor aanwezig. Juist in deze situatie moest ik blijven. Daarom ben ik ook tot zijn dood toe medewerker gebleven, hoewel ik toen ook al actief was in de ARP. In die tijd werd ook duidelijk, dat Schilder probeerde de vrijgemaakte gereformeerden, die verschillend over de politiek dachten, af te remmen.

Hij zag doordrijverij naar welke kant ook als een gevaar voor de kerk. Heb toch in vredesnaam geduld, zo vroeg hij. Het goed vrijgemaakt zijn is niet afhankelijk van de politieke keus.

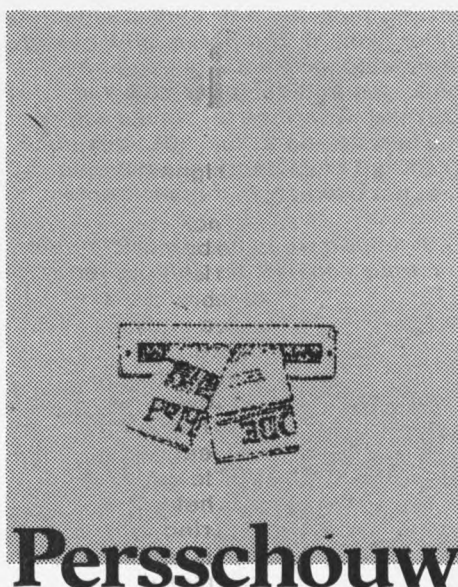
Schilder had ook vroeger wel in die zin gesproken, maar hij zei het nu veel duidelijker.

Dat was ook verstandig gezien de meer gespannen verhoudingen in de vrijgemaakte gereformeerde kerken. Hoe zeer hij juist in het laatst van zijn leven allen trachtte bijeen te houden, komt het duidelijkst uit in zijn laatste schooldagrede 'Zelus en Zeloten'. Hij waarschuwde daarin voor ijveraars zonder verstand. God wil geen kerkje met een verzameling van mensen, die elkaar liggen.

Deze rede maakte een diepe indruk. Er waren er, die zeiden, dat Schilder nu ook de weg kwijt was. Voor anderen, met name voor hen die antirevolutionair waren, betekende zijn rede dat we ons weer helemaal goed vrijmaakten voelden.

Dit waren slechts enkele facetten. Daar is uiteraard nog veel meer te zeggen over Schilder en de politiek. Ik hoop echter hiermee in elk geval duidelijk te hebben gemaakt, dat Schilder ook in het politieke leven een Evangeliebelijder was, die vanuit Gods Woord de principiële lijnen aangaf, daarbij geen tegenstellingen verbloemend, maar tegelijk zich inzetend voor de eenheid van alle Christusbelijders.

(referaat gehouden op het Schilder-symposium te Amsterdam, 6 april 1990)

O. Mooiweer, Enschede

Iets over K. Schilder (I)

Er wordt dit jaar veel aandacht besteed aan het leven en werk van Klaas Schilder in verband met het feit, dat hij een eeuw geleden in Kampen geboren werd (19 december 1890). Als theoloog en publicist heeft Prof. Dr. K. Schilder een belangrijke rol gespeeld in de geschiedenis van de Gereformeerde Kerken in Nederland. In Amsterdam werd 6 april jl. een historisch symposium gehouden terwijl in Kampen op 12 december a.s. via een symposium het theologische werk van K. Schilder nader zal worden belicht. Verschillende publicaties gaan hiermee gepaard.

Wij willen in de rubriek: Persschouw eveneens één en ander memoreren, dat betrekking heeft op het veelbewogen leven en de intense arbeid van deze geniale denker, die in zijn theologiseren nooit het kindschap van God verloochende en die op 23 maart 1952 door zijn Zender werd thuisgehaald.

In: 'Kerk' – wekelijks magazine met informatie uit de christelijke wereld – 1e jaargang, no 4, 6 april 1990 schreef Niek Scheps het volgende artikel:

1944

Op een zondagmiddag in augustus 1944 zat ik in de Lutherse Kerk in Den Haag. Enkele dagen tevoren hadden veel gereformeerden in deze kerk de Acte van Vrijmaking of Wederkeer getekend. Nu zaten er weer honderden mensen. Er had in nog geen enkele kerk in Groot-Den Haag een vrijmaking plaatsgehad. De ambten waren dus nog niet ingesteld. Daarom hielden deze bezwaarden, zoals ze genoemd werden, in de Lutherse Kerk een niet-ambtelijke samenkomst, waarin een van de broeders een stichtelijk woord sprak. Die broeder was prof. dr. K. Schilder.

Zaten er veel of weinig mensen in

die kerk? Je kunt zeggen dat het er maar weinig waren. De Gereformeerde Kerken van Groot-Den Haag telden voor de Vrijmaking enkele tienduizenden leden. Dan is een aantal van enige honderden niet zo bijzonder groot. Maar je kunt evengoed beweren dat het er wel veel waren. Het was bezettingstijd. Velen durfden zich niet op straat te wagen. Wie wel de moed had, moest naar de kerk lopen of fietsen. Toch waren er honderden mensen uit alle delen van de stad naar deze kerk gekomen. Dat was betrekkelijk veel en zeker meer dan velen hadden verwacht.

Juist in die tijd hoorde ik een voorstelling dat het met 'die actie van Schilder' nooit wat werd. Met mijn vader was ik naar een vergadering van de gereformeerde synode geweest. Op het station in Utrecht stonden we te wachten op de trein naar Den Haag. Er stonden ook een dominee en een ouderling uit Den Haag op het perron. Ze waren overtuigde aanhangers van de synode.

De ouderling voorspelde dat Schilder de mensen niet mee zou krijgen. Een enkeling uit Bunschoten-Spakenburg, Assen of Delfshaven zou misschien met Schilder meegaan, maar daar zou het wel bij blijven.

We leven nu meer dan vijfenveertig jaar later. De vrijgemaakte kerken zijn op twee na de grootste protestantse kerkgemeenschap. Ze hebben een eigen theologische universiteit, die op haar jaarlijkse hoogtijdagen duizenden belangstellenden trekt. Bovendien heeft de vrijmaking consequenties gehad voor de arbeid op andere levensterreinen. Er werd een eigen politieke partij opgericht, er bestaan allerlei vrijgemaakte organisaties. En op de dag waarop dit nummer van KERK verschijnt, wordt er een symposium over de betekenis van Schilder gehouden.

Je moet altijd voorzichtig zijn met voorspellingen. Vaak heb je meer te doen met een wens die de vader van de gedachte is. Meerderheden willen graag dat minderheden klein zijn en klein blijven. En de vrijgemaakten vormen een minderheid. Voor de velen die in 1944 achter de synode stonden, was het een schrikbeeld dat Schilder veel aanhangers zou hebben. Die Haagse ouderling moest er ook niet aan denken. Er mochten niet veel vrijgemaakten zijn en dus waren er ook niet veel vrijgemaakten. De vrijgemaakten waren echter wel een minderheid, maar een veel grotere minderheid dan velen dachten.

In dit jaar waarin het een eeuw geleden is dat Schilder werd geboren, wordt er over zijn invloed veel geschreven en gesproken. Ik moet dan nog wel eens denken aan dat gesprek op het station in Utrecht en aan die samenkomst in de Lutherse Kerk in Den Haag.

Verder bevatte hetzelfde nummer

van bovengenoemd blad het verslag van een uitgebreid interview, dat gehouden werd met de hervormde predikant Drs. J.J.C. Dee uit Ellecom. *Ds. Dee hoopt nog dit jaar een proefschrift over het leven en werk van K. Schilder in de jaren 1890-1934 te voltooien en aan de (vrijgemaakt) gereformeerde Theologische Universiteit te Kampen te promoveren. Wij knipten uit dit interessante verslag het volgende:*

Ononderbroken

Wie was Schilder nu eigenlijk? En hoe ontwikkelde hij zich; was de Schilder van 1948 nog dezelfde als die van bij voorbeeld 1928?

Drs. Dee: „Het is onzin om te zeggen dat de Schilder van na de Vrijmaking een andere was dan die van voor 1944. Wie zijn rede 'Een oecumenische taak' uit 1951 leest ziet, dat zijn kerkbegrip toen exact gelijk is aan dat uit zijn rede bij de herdenking van de Afscheiding in 1934. Natuurlijk legde hij na de oorlog andere accenten. Zijn polemieken waren sterk tegen de synodaal-gereformeerden gericht, er was immers net een kerkstrijd achter de rug. Maar dezelfde oecumenische breedheid, die in Schilders werk van voor de oorlog te zien was, vinden we terug in bij voorbeeld zijn – helaas onvoltooide – commentaar op de Heidelbergse Catechismus en in zijn boeken als 'Christus in Zijn lijden' en 'Christus en cultuur'. Er is bij Schilder sprake van een ononderbroken lijn, waarbij de Vrijmaking beslist geen breekpunt was. Wel zien we dat Schilder zich in zijn latere leven niet zo veel meer met literatuur heeft beziggehouden als hij eerst deed. Maar dat had waarschijnlijk een meer praktische reden. Als jong beginnend predikant zal hij daarvoor meer tijd gehad hebben dan later tijdens zijn hooglerarschap en zijn functie als redacteur van De Reformatie.”

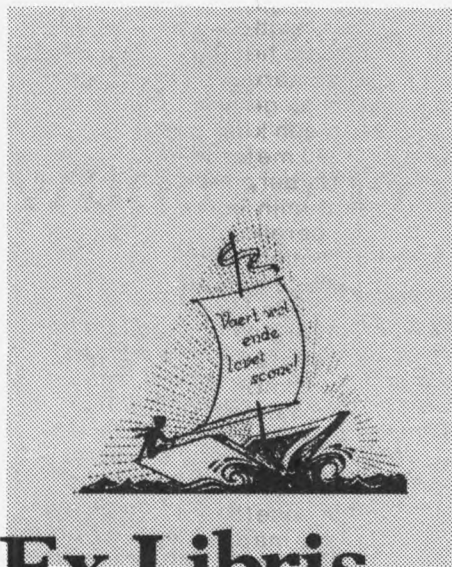
Schilder was volgens Dee een van de belangrijkste theologen uit de eerste helft van deze eeuw. „Het eerste waarvoor hij steeds gestreden heeft, was waarachtigheid. Hij wilde eerlijk zijn, oprecht, en hij wilde geen mensen ontzien terwille van hun positie. Zo vond hij het onwaarachtig als gereformeerden andere gelovigen afwezen omdat ze die 'te licht' vonden, maar wel met hen konden samenwerken in de Nederlandse Calvinistenbond. Dat zei hij al voor de oorlog.

Een tweede belangrijk punt was dat hij Gods Woord normatief wilde stellen voor het hele leven. De bijbel was niet alleen iets voor de zondag, nee het hele leven moest daarnaar gericht worden.

Het laatste, waarop ik zou willen wijzen is dat hij levensecht was. Wie hem leest, merkt dat een gelovig hart klopte met liefde voor de openbaring van God en voor de kerk. Hij was niet uitsluitend een rationalist,

uit een boek als 'Christus in Zijn lijden' laat hij zijn persoonlijk geloof sterk meespreken. Zijn houding blijkt goed uit de versregels van Gezelle, waarmee hij zijn eerste intreedprek op 21 juni 1914 besloot: O Christi kruis doorprent mij diep, met het bewustzijn mijner roeping.”

D.V. komen wij in het eerstvolgende nummer van ons blad hierop terug.

Ex Libris

T. Hoekstra, Zwolle

Dertien dagen in mei

geschreven door Floris Bakels is een uitgave van het Christelijk Lektuur Kontakt te Gouda in samenwerking met Kok te Kampen. U kent Floris Bakels toch? Zijn bekendste boek is Nacht en Nebel waarin hij vooral zijn ervaringen in het KZ Natzweiler beschrijft. Bakels is christen en dat klinkt heel duidelijk in zijn boeken door. Ook in dit nieuwe boek van hem. Het gaat over de tijd tussen de bevrijding van Dachau en Bakels terugkeer in Nederland. Een goed boek, dat ik van harte wil aanbevelen.

Als gereformeerden kunnen we hier ook nog eens lezen hoe een broeder die niet alleen een sterk karakter heeft, maar ook een geloof waar je jaloers op kunt worden, tegen ons aankijkt. Ik citeer: „Theologische twisten en daaruit voortvloeiende afscheidingen werken bij uitstek ontmoedigend. Er is een groot gat in de markt voor het christelijk geloof maar zij, wier beroep het is in deze marktbehoefte te voorzien, falen daarin – en dat weten ze ook zelf: „Onze kerken lopen leeg.” Geen wonder, zou ik zeggen.”

Verder citeer ik niet. Leest u zelf maar; het is de moeite waard. Voor de prijs hoeft u het niet te laten; tot 5 mei kunt u dit boek aanschaffen voor f 3,60! Daarna kost het f 12,50 en dat is nog niet te veel.

Vrijheid, gelijkheid en de broederschap van Kain en Abel

De schrijver is dr. E.M. Janssen Perio. Hij heeft in dit boek een groot aantal getuigenissen verzameld van mensen die de Franse Revolutie hebben meegemaakt. We kunnen de gebeurtenissen zo van jaar tot jaar en zelfs van maand tot maand volgen. Het is een interessant boek geworden, niet om in één adem uit te lezen, maar het lijkt me bij voorbeeld heel geschikt om er in de vakantie elke dag een poosje mee bezig te zijn. Op de nationale feestdag in Frankrijk, 14 juli, heb ik wel eens tijdens een gesprekje met een Fransman gezegd: Liberté, égalité et la guillotine. En daar komt het in dit boek eigenlijk ook op neer: Het is inderdaad een broederschap geweest als die van Kain en Abel. De Revolutie verteerde haar eigen kinderen.

Iedereen die in geschiedenis geïnteresseerd is, zal aan dit boek zijn hart kunnen ophalen.

Uitgever: Ambo Baarn; omvang 320 bladzijden; prijs f 49,50.

Eerste druk '89

Voor de vierde keer geeft Walva-Boek in Laren een overzicht uit van belangrijk literair proza dat in het vorige jaar is verschenen. Voor elke leraar Nederlands een 'must', zou ik willen zeggen. Wie kan ook maar een beetje bijhouden wat er allemaal op de markt komt? En hier hebben we een prima hulpmiddel om ons wat te oriënteren. Natuurlijk is de keuze van de schrijver, Bert Peene, subjectief, maar dat is geen ernstig bezwaar. Eerste druk '89 wijkt wel wat af van zijn voorgangers: er zijn minder boeken in besproken, maar de behandeling is uitvoeriger, zodat ook leerlingen er meer hun voordeel mee kunnen doen; ze hebben hier een aantal duidelijke uittreksels en daar zijn ze toch gek op?

In totaal heeft Peene hier 17 boeken besproken. Het is misschien wel aardig als ik u enkele belangrijke thema's in de nieuwste literatuur doorgeef:

Schuldgevoel, eenzaamheid, vijandschap tussen man en vrouw, de keuze tussen plicht en eigen voordeel, levensonmacht, ontworteling, vervreemding, de tegenstelling tussen schijn en wezen, lotsaanvaarding. Kennelijk is er een toeneemende belangstelling voor historie; daar hebben nogal wat schrijvers zich mee bezig gehouden.

Zoals ik al zei: u hebt hier een goed hulpmiddel als u een beetje op de hoogte wilt komen van wat het laatste jaar aan belangrijke Nederlandse literatuur is verschenen. Eerste druk '89 werd geschreven door Bert Peene, bevat 109 bladzijden, is uitgegeven door Walva-Boek in Laren en kost f 10,50.

C. Bakker, Enschede

Indrukken uit Zuid-Afrika (slot)

Zending

Tijdens de reis die ik eind mei/begin juni vorig jaar naar Zuid-Afrika maakte, nam ik de gelegenheid waar, het zendingsterrein van Kampan te bezoeken, waar ds. Vonkeman (met de twee andere zendelingen Reitsema en Wielenga) al jaren werkt.

Het zendingsterrein ligt, zoals bekend, in de omgeving van Richmond (Natal), een 35 km zuidwestelijk van Pieter-Maritzburg.

Natal is de provincie met de meeste heidenen. En van die provincie is ons zendingsgebied het minst toegankelijk, vanwege de steile bergen en de gevaarlijke Umkomaas-rivier. Er wonen ook niet zoveel mensen. Maar wat hier gedurende zo'n dertig jaar tot stand is gebracht, moet onze bewondering hebben. Er werd wat groots verricht!

Je krijgt daar iets meer kijk op, wanneer je een bezoek brengt aan het zendingsveld en, zoals mij ten deel viel, meegaat het veld in, om iets van het eigenlijke werk te zien. Uit zendingsblad en zendingsavonden steek je natuurlijk heel wat op. Maar je blijft toch teveel nog aan de buitenkant. Als je de kans krijgt even te ruiken aan het eigenlijke werk,ervaar je wat meer van de binnenkant van het zendingswerk.

Met de Zulu-helper-evangelist Albert Shange vertrokken we 's morgens om een uur of acht om ergens om 12 uur een kerkdienst mee te maken. De tocht duurde zeker 95 km vanuit Richmond, (waar de fam. Vonkeman thans woont). De eerste 60 km ging wel.

Daarna draaiden we de rimboe in, eerst over door bulldozers gelijkge maakte wegen, vol kuilen en stenen. Af en toe stopte ons 'bakkie' om volgens gewoonte liftende Zulu's op te pikken, die we een eind verderop weer moesten afzetten. De laatste 8 km, vlakbij de Umkomaas, werden zo steil en gevaarlijk, dat de vierwiel-aandrijving moest worden aangezet: voorzichtig kantelden en wankelden we naar beneden over steeds lastiger wordend terrein totdat we de rivier bereikten.

Daar bevindt zich een winkel van Sinkel, met van alles te koop voor de bewoners van die streek. We reden ook een schoolje voorbij, waarvan het dak was weggestormd, zodat de juf de zwarte kindertjes vol enthousiasme les gaf in de open lucht. Langzaam reden we langs de oever van de rivier, soms door een stuk droge, met stenen bezaaide, bedding, naar een paar hutten. Op enige afstand riep de zending of er nog mensen megingen naar de kerkdienst. Enkele vrouwen maakten

zich daarvoor klaar en na een lange wachttijd keerden we met een tweetal vrouwen in de schokkende laadbak terug. Onderweg stopten we nog een enkele keer, om nog meer zusters, met of zonder babies, op te laden.

We kwamen weer door de droge rivierbedding, gingen de oever langs, en tenslotte werd de Isuzu geparkeerd op het erf van een koopman, nadat daarvoor beleefd toestemming was gevraagd. Toen volgde nog een klim over een voetpad, zo'n 900 meter ver. De zusters klommen als berggeiten, een beetje te snel naar mijn oordeel. Higgend en puffend bereikten we tenslotte een groep hutten, in een waarvan de dienst gehouden zou worden.

't Was inmiddels kwart voor 12 geworden. 't Werd 12 uur, half een, kwart voor een. Blijkbaar zou niemand meer komen. Shange stond op, gaf een psalm op uit het bundeltje dat er lag, (zo'n 76 psalmen naar ik meen, en 140 gezangen) en we zongen een stuk of drie liederen na elkaar. Niet enkele verzen van een psalm of lied, maar de hele psalm, het hele lied. (Op den duur kon ik niet meer.)

De dienst begon: Ds. Vonkeman sprak vóór en zegen in het Zulu. Weer moesten we zingen. Toen volgde de schriftlezing, naar ik meen uit 1 Petr. 2. 't Ging in de preek in ieder geval, zo vertelde hij me later, over vreemdeling-zijn in deze wereld, 1 Petr. 2:11.

Al verstond ik geen woord van wat gezegd werd, wel kon je uit de manier van spreken opmaken, dat de zending erg beeldend, misschien zelfs wat dramatisch en overdreven, in de mooi klinkende Zulu-taal sprak. Er kwam uit de aanwezige vrouwen, die op chinese matjes op de grond tegenover ons zaten, wel af en toe reactie: instemmend mompelen, geknor, gelach.

Dat laatste zal geweest zijn toen hij duidelijk maakte wat het betekent een vreemdeling te zijn.

Ik zal er uiteraard wat onnozel bij gezeten hebben. Voor we de hut binnengingen had ds. Vonkeman tot me gezegd: Doe nu precies wat ik je opdraag. Anders maak je misschien onbewust fouten. Dus... achter mij aan naar binnen, naar die kale houten bank tegen de ronde muur, achter de daar geplaatste houten tafel. Een vreemdeling, moet hij gezegd hebben, weet niet hoe hij zich moet gedragen. Kijk, daar zit er een. Die heb ik meegebracht. Ik heb hem precies moeten zeggen, wat hij wel en niet moest doen. Anders zou hij wellicht fouten hebben gemaakt, zonder het te beseffen. Enz.

Na de preek werd er gezongen en

gebeden. Toen nam Shange het woord en hield eveneens een toespraak. Na het zingen van het lied dat hij had opgegeven, volgden zeker nog drie toespraken, met erop aansluitend zingen door drie zusters. Tenslotte een gebed, door een van haar, eerbiedig neergeknield met de ellbogen op de grond.

Later bleek dat de spreker en spreekster datgene, wat hen getroffen had in de preek van de voorganger, nog eens extra hadden aangestreept. In deze zin: hier vooral moet u aan denken, dit heeft mij zo aangesproken vanmorgen. Je zou kunnen zeggen, dat het gehoorde werd herkauwd. Voordeel hiervan is, dat zo'n schriftgedeelte rotsvast bij de meeste mensen wordt ingehamerd. Zo'n preek vergeten ze niet licht. Al met al was het ondertussen drie uur geworden.

Na het uitspreken van de zegen door de zending ging de deur open en dienden meisjes een voortreffelijke rijstschotel op. De kip, die voor de dienst nog voor onze voeten had gelopen, was doorvoor gestraft met de dood. Ze diende nu om de hongerige maag van een vreemdeling te voeden. Het smaakte geweldig, heerlijk klaargemaakt met kerry ondermeer.

Wat kan het vreemd gaan in de wereld. Dat je nu ook net daarvoor naar Zuid-Afrika kwam... De kip wist echter niet dat het beslist geen opzet was geweest van mijn kant.

M.A. Moggré, Harderwijk

„Waarin een klein land groot kan zijn!”??

Er wordt door ons, Nederlanders, Nederlandse christenen, Nederlands gereformeerden, veel gedaan voor onze medemens in nood: voor de hongerenden in de ontwikkelingslanden, voor gewetensvervolgden in gesloten dictaturen, voor onze broederschap achter het ijzeren gordijn. Tal van groepen, stichtingen en particulieren zetten zich in, organiseren acties, houden collectes en bazars ten behoeve van de in nood verkerende naaste.

Wij hebben ook veel te geven. Wij wonen immers in een van de rijkste landen van de wereld!

Als de honger en ellende zo indringend onze huiskamers binnenkomt, kunnen we er ons niet aan onttrekken en mogen we er onze ogen niet voor sluiten. We dragen een grote verantwoordelijkheid.

Een vraag die we dan steeds weer moeten stellen is dan niet of we zullen geven, maar hoe we geven. Hoe en met welke instelling helpen we? Wat is onze drijfveer?

Nu de Berlijnse muur is afgebroken en het ijzeren gordijn is verdwenen rijden vrachtwagens vol hulpgoederen af en aan naar de Oost Europese landen. Soms versierd met vlag en spandoek, waarop we een keer de volgende slagzin lezen: „Waarin een klein land groot kan zijn!”

Nadat eerst de grenzen van Polen en vervolgens die van Hongarije opengingen, zijn er veel Nederlanders op bezoek geweest. Rooms katholieke westerlingen gingen vooral naar Polen, gereformeerd gezinden zochten Hongarije op. Men ging erheen, misschien uit nieuwsgierigheid, en misschien ook wel uit dankbaarheid. Met enthousiaste verhalen kwam men terug. Een telkens terugkerende opmerking is dan: „En het is er zo goedkoop!”

Sommige toeristen kwamen onder de indruk van de Hongaarse gastvrijheid en hartelijkheid. Maar ze hadden ook gehoord van zorgen en problemen, zorgen om de inflatie, om de gepensioneerden, om de slechte toestanden in de kindertehuizen, zorgen om de toenmalige Duitse en Roemeense vluchtelingen, zorgen om de bouwvallige kerkgebouwen.

En deze toeristen namen zich, eenmaal thuisgekomen, voor de verhalen niet voor kennisgeving aan te nemen.

Er werden comité's opgericht en voerden actie. Zo kwam het dat de vrachtwagens vol huisraad, kleding

en voedsel richting Hongarije reden. (Wat vertelden onze toeristen ook weer? Spraken ze er niet steeds over dat vooral het eten zo goedkoop was?)

Het diakonaal bureau in Boedapest kreeg in 1989 300% teveel aan kleding, allemaal dameskleding. Een predikant vertelde dat er in één week 40 Nederlanders op bezoek waren geweest.

Dan gaat er iets fout met de misschien wel goedbedoelde hulpverlening.

Op een juiste manier helpen gaat niet vanzelf. Geven vraagt om een bepaalde instelling.

Onze christelijke hulpverlening moet gekenmerkt zijn door de gezindheid van Jezus Christus, die de gestalte van een dienstknecht aangenomen heeft.

Wanneer we een ander willen helpen, moet dat altijd in het belang van die ander gebeuren en met respect. Wij hebben ongetwijfeld veel geld en middelen en we kunnen erg veel. Maar daardoor roepen we zo gemakkelijk de indruk op dat we superieur zijn: Wij kunnen dan alles! Toen de oostbloklanden nog gesloten waren, reisden er ook mensen heen. Dat was vaak niet gemakkelijk, maar ze gingen en zochten de noodlijdende naaste op, de onvrije, soms in gevangenis verkerende mensen. Ze legden contacten, sloten vriendschappen en bouwden broederschap.

't Gebeurde in stilte. Dat kon ook niet anders en 't hoefde ook niet aan de grote klok gehangen te worden. Ze waren er gewoon voor die ander. Van deze stille werkers kunnen we wat leren. In veel van onze gemeenten vind je ze wel. Ze vallen niet zo op. Ze namen geen film- of videocamera mee. Ze reden niet met vrachtwagens vol met ons teveel. Ze vormden geen organisatie (dat kon ook niet), investeerden niet in kantoorgebouwen, transportmiddelen, periodieken en personeel.

Ze reisden niet naar het oostblok om er eens even uit te zijn en om met spannende verhalen thuis te kunnen komen. Ze gingen uit broederschap.

Nu de grenzen open zijn, de dreiging van de geheime politie verdwenen is en de mogelijkheden om te helpen groter worden, is het goed dat er samengewerkt wordt. Het is verspillend als auto na auto richting Oost-Europa rijdt, soms als elkaars concurrent, elk bij uitstek deskundig. Zeker als de stem van de stille erva-

ring dan niet meer gehoord wordt. Nu er weer een vakantieperiode voor de deur staat, zullen er opnieuw veel Nederlanders de oostbloklanden bezoeken. Met welke instelling?

Zijn we in staat om te luisteren? Respect te hebben voor onze broederschap, die in en door het lijden zoveel hebben geleerd en ons zoveel te zeggen hebben.

Hoe kunnen zij getuigen van de kracht van God en spreken over Zijn werk en Zijn liefde en trouw.

Wat kunnen wij veel leren van hun volharding en gebed, van hun geloof en vertrouwen. Hoe hebben zij niet telkens opnieuw moeten en mogen ervaren dat Gods genade genoeg is. Ze hebben een onvoorstelbaar moeilijk leven gekend, maar het geloof behouden. Om stil van te worden! Luisteren, stil zijn, dienen en niet ophouden goed te doen aan broeders en zusters, die ons zoveel te vertellen hebben en die zeker onze hulp zo heel hard nodig hebben.

In dat spoor verder! Tot eer van God.

Jeannette Westerkamp-Stegemann

Post uit Rwanda

Vuilnis

Ik heb een glas gebroken. Jammer hé! Ik zou snel eventjes afdrogen en – pats – daar lag het in allemaal splintertjes. Wat nu? Opruimen natuurlijk. Voorzichtig al die scherfjes met stoffer en blik opvegen want anders heeft straks iemand zo'n scherp stukje glas in z'n voet. Ondertussen bedenk ik wat ik zal doen met het glas. Weggooien, vinden jullie zeker. Ja, maar waar? In de glasbak? Die bestaan niet in Afrika. In de vuilnisbak? Die hebben we niet en jullie hoeven er ook niet een op te sturen hoor, want we zouden er niks aan hebben. Er komt nooit een vuilniswagen dus die bak zou alleen maar voller en voller worden en nooit eens worden leeggehaald. Ik zal je vertellen wat wij doen met alles wat we weg willen gooien.

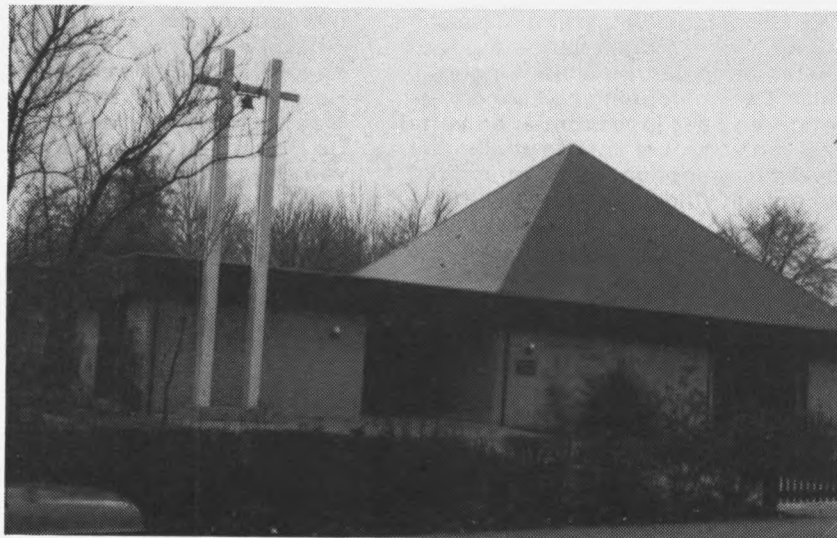
In de keuken staat een grote bak met een deksel. Die is voor de schillen en het afval van de groente, koffie uit de filter gaat er ook in en theeblaadjes. Elke middag gooien we die bak leeg op een heuveltje in de tuin. De composthoop is dat. De schillen bederven daar snel en na een tijdje is het compost. Dat is goed voor de tuin. Als je het door de aarde spit groeien de bloemen en groenten beter. Maar niet al ons afval kan op de composthoop. We hebben ook prullebakken en daar gaan andere dingen in. Dingen die geen compost kunnen worden maar wel kunnen verbranden. Als er een beetje wind staat maakt Dick een vuurtje achter in de tuin. Het stinkt meestal als de boel brandt maar met een beetje wind waait dat snel over.

Er zijn ook dingen die niet bederven en ook niet verbranden. Blikjes bijvoorbeeld. Alle margarine zit in blik en we maken melk van melkpoeder uit grote blikken. Als de blikken leeg zijn was ik ze af en zet ze weg. Van tijd tot tijd komt er een oude man. Hij is helemaal donkergrijs. Zijn haar is grijs en zijn hoofd en armen en benen zijn grijs, zijn kleren zijn grijs en de grote zak die hij op zijn kromme rug draagt is ook al grijs. Hij lacht altijd en groet iedereen. Overal haalt hij lege blikjes op. En als je wat te geven hebt zegt hij wel tien keer 'Murakoze', 'Dank je wel' betekent dat. Lege flessen wil hij ook graag hebben maar die bewaar ik voor een andere oude man, en lege flessen hebben we niet zo vaak. De blikjes kan de meneer verkopen op de markt. Er worden daar olielampjes van gemaakt.

Op die manier kan ik een heleboel kwijt, maar niet dat gebroken glas. Want dat hoort nergens bij en de dekseltjes die ik van de boterblikjes draai ook niet. Onze burens hebben

een oplossing bedacht. Ze maakten een gat in de heg en duwden hun rommel daardoor. Waar denk je dat dat terecht kwam? Juist, bij ons in de tuin. Een keer kwam er zelfs een leeg plastic potje aanvliegen óver de heg. Nou ja, dat kan toch niet! De meeste mensen maken een gat in hun tuin. Bij de huizen van de studenten zijn een paar diepe gaten. Wel tien meter diep. Eerst woonden we vlak bij zo'n gat. Het was verstopt tussen de bosjes dus het duurde even voor we ervan wisten. Eng, vond ik het. „Valt er nooit iemand in?” voeg ik aan onze buurman. „Jawel, er viel eens een hond in – zei hij – Het was een gemene hond. We hebben hem laten zitten. Het gat is zo diep, we hoorden hem bijna niet. En een keer viel er een kind

in.” Nee toch!” riep ik verschrikt. 'Ja', zei hij, „maar dat hebben we eruit gehaald natuurlijk. Het had helemaal niets gebroken maar het was wel vreselijk geschrokken.” Nou, dat snap ik. Ik heb het gat aan Jonathan en Matthijs en Gersom laten zien en gezegd dat ze er niet in de buurt moesten komen. In onze eigen tuin hebben we niet zo'n diep gat gemaakt, maar nu hebben we ook niets om dat glas in te gooien. Misschien moeten we maar een ondiep gat maken ergens bij de heg waar we niet planten. Eerst doe ik de scherven wel even in een blikje. Lastig hé, zonder vuilnisbak. Weten jullie eigenlijk wel waar de rommel uit jullie vuilnisbak heengaat? Moet je eens vragen. In Nederland is het ook niet zo eenvoudig.

Jeruzalemkerk in Urk

Tilly Pater-van Dijk, Zoetermeer

De geëmancipeerde vrouw?

„Heeft u een baan? Werkt u?”

„Nee, ik heb geen baan, ik ben huisvrouw”.

Dit heeft u vast ook wel eens gehoord, b.v. op de t.v. Toch dacht de Spreukendichter daar anders over toen hij zei: „Een degelijke huisvrouw, wie zal haar vinden, haar waarde gaat koralen ver te boven”. Tegenwoordig is huisvrouw zijn, iets dat je met een baan buitenshuis moet combineren anders stel je niet zoveel voor. Huisvrouw zijn. Je gezin voor laten gaan.

Een baan met een grote verantwoordelijkheid. Er is geen baas die zegt: „Je voedt je kinderen zo en zo op, het huishouden doe je op die manier, en als er vragen zijn kom je bij mij”. Nee, de verantwoording ligt helemaal bij jou. Een veelomvattende baan. Maar ook een mooie baan. Een grote mate van vrijheid. Naar eigen inzicht mogen handelen. Niemand die je daarbij op de vingers kijkt. Van voldoening ook als de kinderen naar je toekomen en vertellen van school of vragen stellen b.v. over het geloof en laten merken dat ze het fijn vinden om gewoon thuis te zijn.

Van creativiteit ook, je huis gezellig maken samen met de kinderen wat leuks verzinnen b.v. met een verjaardag. Je kunt al je talenten thuis gebruiken.

Om je heen zie je veel jonge moeders met een baan. Dan is er thuis een oppas voor de kinderen of als de kinderen wat ouder zijn: kinderen naar school brengen, naar het werk, kinderen op school over laten blijven, naar school, naar huis, snel het werk in huis doen enz.

Ook zijn er moeders die 's avonds of in het weekend een part-time baan hebben. Het komt de onderlinge band niet ten goede. En waarom? Als er een financiële noodzaak is, ja dan houdt het op.

Maar hoe vaak hoor je niet. „Ik heb een baan, want thuis komen de muren op me af, en ik kan het de kinderen wat ruimer geven”. Wat geven? Luxe of meer tijd? Tijd om te luisteren, als ze uit school komen. Er gewoon zijn voor ze.

Of om zomaar eens samen met ze te spelen. Natuurlijk kunnen ze zich ook alleen vermaken, maar ze vinden het zo gezellig als je eens mee doet.

U merkt wel dat ik het over jonge kinderen heb, maar voor oudere kinderen geldt natuurlijk evenzeer dat ze veel tijd en aandacht nodig hebben, misschien nog wel meer. De huisvrouw uit de spreukendichter

had geen last van die muren.

Die had genoeg te doen. We hebben tegenwoordig natuurlijk heel wat hulpmiddelen om het huishouden gemakkelijker te maken, dus als u zegt „Ik heb tijd over” dan zijn er altijd nog die mensen in het verpleeghuis die zo graag eens willen wandelen maar het alleen niet kunnen. Of die mevrouw op de hoek die alleen is en ziekelijk.

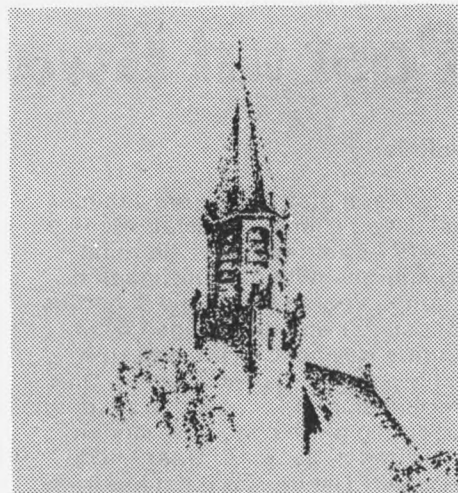
De school vraagt moeders om te helpen. De kerk vraagt mensen om te helpen. Nee, dat wordt allemaal niet betaald. Liefdewerk heet dat. De maatschappij is zo hard en materialistisch en daar doen wij als gelovigen vaak te veel aan mee.

Een leesbare brief van Christus zijn, wat komt daar vaak weinig van terecht. Liefde en aandacht voor elkaar; je wordt zo in beslag genomen door de dingen van alle dag, dat je dat soms niet meer kunt opbrengen, en toch moet het. Het moet van de Here.

Maar je hoeft het niet alleen te doen. De Here helpt ook bij de opvoeding van de kinderen, dat heeft Hij beloofd. Naast je man kun je je tot Hem wenden als de kinderen met moeilijke vragen komen, als er verdrietige dingen zijn, als je moe bent en het niet meer ziet zitten.

Huisvrouw zijn; een gelovige huisvrouw die is te prijzen.

Met het bovenstaande wil ik een lans breken voor onze kinderen en voor de moeders die al hun energie in hun gezin steken, iets wat in onze maatschappij steeds minder gewaardeerd wordt.

Kerknieuws

Ned. Geref. Kerk van Sliedrecht

Ds. W. Borgdorff, predikant te Doorn, heeft het door de kerkeraad op hem uitgebrachte beroep aangenomen.

Emeritus-predikant ds. C.C. Koolsbergen

Ingaande 26 april wordt het adres van ds. Koolsbergen: Steynlaan 34, 3851 BS Ermelo. Tel.: 03417-57985.

A. Boshuizen

De regio Utrecht heeft A. Boshuizen, Stellingmolen 42, 3995 AV Houten, beroepbaar gesteld. Zijn tel.nr. is 03403-76580.

Studentenhuisvesting Zwolle.

De diaconieën van de Chr. Ger. kerk en de Ned. Ger. Kerk (II) te Zwolle exploiteren gezamenlijk een woongebouw voor in Zwolle studerende jongeren.

Het studentenhuis beschikt over 16 kamers (alle voorzien van een keukentje) en een gemeenschappelijke ruimte. Voor het nieuwe studietoelaten komen weer diverse kamers beschikbaar.

De maximale huurperiode bedraagt 2 jaar.

Indien U meer informatie wenst over het wonen in een positief christelijke leefgemeenschap kunt U een briefje schrijven naar het secretariaat van de S.D.J.Z., van Keppelmarke 25, 8016 GH Zwolle.

Evangelisatiecommissie Enschede.

De evangelisatiecommissie Enschede van de Nederlands en Christelijke gereformeerde kerken te Enschede, staat zomers op camping 'De Markslag' met een evangelisatietent.

Voor het werk op de camping hebben wij nog teamleden nodig. Wij zoeken gemotiveerde jongens en meisjes, die ons willen helpen op genoemde camping het evangelie uit te dragen.

Het is geweldig fijn om mensen te

vertellen van God en Zijn dienst, vooral als zij hier weinig of niets van weten.

Natuurlijk doen wij ook aan andere activiteiten op het gebied van ontspanning b.v.

Heb je zin om mee te doen?

Geef je op bij één van de onderstaande personen:

G. Oldegbers, Lintveldebrink 268, 7544 KG Enschede, tel. 053-773908.

J.H. ter Mors, Hooibeek 6, 7582 BP Losser, tel. 05423-81901.

H. Feijer, Auskamplanden 167, 7542 AT Enschede, tel. 053-771166.

Het zomerprogramma van 't'Abri in Eck en Wiel.

Het zomerprogramma in Eck-en-Wiel is gegroepeerd rond vier thema's. Dit betekent niet dat wij vier keer een hele andere groep willen ontvangen. Integendeel, wij hopen dat er velen zullen zijn die de hele zomertijd met ons willen meemaken. Het is echter door deze opzet even goed mogelijk om te kiezen voor een week, een weekend of een dag. De hele zomerperiode duurt van vrijdag 6 juli tot zondag 29 juli 1990.

1. 'Op zoek naar een nieuwe horizon' 6-11 juli 1990.

Dit is de titel van een onlangs uitgekomen boek van dr. W. Zijlstra. Hij vat hierin samen wat de winst is van jarenlange studie van de pastorale psychologie. Misschien zegt u: dat is voor mij te ingewikkeld. Wacht dan even, want waar het ons om gaat in deze week is de vruchtbare inzichten van dit boek praktisch te bespreken. Hoe maakt mij dit een (beter) christen?, dat is de kernvraag. Het ligt dus in het verlengde van de nu al enkele jaren gebruikelijke week over 'persoonlijkheidsgroei'. We proberen er samen achter te komen of geloof en psychologie, levensheiliging en therapie op gespannen voet met elkaar staan of juist niet.

vrijdag 6 juli

avond: Bijbelstudie door Janneke Gijmink.

zaterdag 7 juli

middag: 'Op zoek naar een nieuwe horizon', lezing door Wim Rietkerk (nav. boek).

avond: Film en/of muziek.

zondag 8 juli

11.00 u. Samenkomst olv. Wim Rietkerk.

maandag 9 juli

morgen: 'Drie soorten gezinnen', lezing door Mieke Buesink.

avond: 'Drie cultuurfasen', lezing door Pieter van Kampen.

dinsdag 10 juli

morgen: 'De groeiende mens', lezing door Han Horsman.

avond: 'Eenzaamheid en gemeenschap volgens Henri Nouwen', lezing door Gottfrid van Eck.

woensdag 11 juli

morgen: 'Religieuze ervaring', lezing door Wim Rietkerk.

avond: Dr. Zijlstra zal zelf aanwezig

zijn en zal spreken over zijn eigen boek: 'Op zoek naar een nieuwe horizon'.

donderdag 12 juli

Einde van de themawEEK: vrije studie/werk.

2. 'De terugkeer van de verloren vader' 13-18 juli 1990

Onder deze titel, ontleend aan het laatste boek van de onlangs overleden dr. F.O. van Gennep, willen wij ingaan op de geestelijke achtergronden van onze eigen tijd. Bij de bestudering hiervan zullen we ook gebruik maken van het boek van dr. C. Graafland: 'Gereformeerden op zoek naar God'. Vragen die aan de orde komen zijn: wat is echt en wat is vals vaderschap? Macht en gezag, waar ging het mis? Biedt de afbraak van alle ideologieën nieuw perspectief?

vrijdag 13 juli

avond: Bijbelstudie door Gottfrid van Eck.

zaterdag 14 juli

morgen: 'De terugkeer van de verloren vader', lezing door Pieter van Kampen (nav. het boek van dr. van Gennep).

middag: 'Op zoek naar God?', lezing door Wim Rietkerk (nav. het boek van dr. Graafland).

avond: Videofilm.

zondag 15 juli

11.00 u. Samenkomst olv. Wim Rietkerk over 'Gods Vaderhart'.

maandag 16 juli

morgen: 'Crisis der ideologieën', lezing door Pieter van Kampen.

avond: 'Willem de Merode', lezing door Hans Werkman.

dinsdag 17 juli

morgen: 'Het gezag van de vader', lezing door Wim Rietkerk.

avond: Videofilm (Woody Allen).

woensdag 18 juli

morgen: 'De rol van de vader in de groei van het geloof', lezing door Gottfrid van Eck.

avond: Videofilm (E. Schaeffer/J. Briscoe)

donderdag 19 juli

Einde van de themawEEK: vrije studie/werk.

3. Kunstweek: 'Heel de mens, heel de schepping' 20-25 juli '90

In de kunstweek gaat het erom te laten zien dat kunst en creativiteit helemaal bij het leven horen. 'Heel de mens en heel de schepping', dat is het thema waaronder wij ons deze week willen richten op kunstuitingen als poëzie, muziek en schilderkunst. Kunstenaars en kunstliefhebbers zijn van harte welkom!

vrijdag 20 juli

avond: 'De bijbelse poëzie van het Hooglied', lezing door Henk de Jong.

zaterdag 21 juli

morgen: 'Vincent van Gogh, zoals wij hem kennen uit zijn brieven', lezing door Marc de Klijn.

middag: 'Kunst: zoeken naar religieuze diepte' lezing door W. Meijer met dia's.

zondag 22 juli

11.00 u. samenkomst olv. Wim Rietkerk.

avond: l'ABRI-Concert in de dorpskerk van Eck en Wiel.

(Alle musici zijn van harte welkom voor een bijdrage!!)

maandag 23 juli

morgen: 'Christelijke symboliek in de kunst', lezing met dia's, Pieter van Kampen.

dinsdag 24 juli

morgen: 'Muziek van U-2', lezing door Marleen Hengelaar.

woensdag 25 juli

middag: Creatieve workshop door Betty Spackman

donderdag 26 juli

Einde van de themawEEK: vrije studie/werk.

4. 'De toekomst van deze aarde' 27-29 juli 1990

In dit laatste weekend van ons zomerprogramma willen wij ons richten op die beloften uit het Evangelie die regelrecht te maken hebben met de toekomst van deze aarde. Dit heeft alles te maken met onze moderne vragen over milieu en ecologie.

vrijdag 27 juli

avond: 'Leven wij in een eindtijd?', lezing door Wim Rietkerk.

zaterdag 28 juli

middag: 'Het koninkrijk van God', lezing door Freddie Gerkema.

avond: Videofilm ('Babette's feast')

zondag 29 juli

11.00 u. Samenkomst olv. Wim Rietkerk over 'De wedergeboorte van de schepping'.

middag: Lunch en afsluiting.

***Meenemen:** Slaapzak en muziekinstrument!

***Kosten:** voor 1 dag: f 25,-

voor 1 weekend: f 50,-

voor 1 hele week: f 150,-

voor de hele periode: f 450,-

* **Opgeven:** Graag van tevoren opgeven wanneer en hoelang u denkt te komen. Dit voorkomt dat wij u geen plaats meer kunnen bieden in ons huis. U kunt zich opgeven in L'ABRI-Utrecht, tel.nr. 030-31 69 33.

Commissie Reformatorische Studieavonden

Deze commissie is een initiatief vanuit de Geref. Vrijg., Chr. Geref. en Ned. Geref. kerken. Studieavonden worden geboden over geloof en samenleving, voor de omgeving van Den Haag. De eerstvolgende bijeenkomst is:

* donderdag 3 mei 1990.

dhr. D. Koole te 's Gravenhage 'Gods bemoeienis met deze wereld'

Steeds meer beseffen we, dat de mens maar een stipje is in het heelal. Is het vol te houden, dat God zich met al die mensen persoonlijk bezighoudt. En zo ja, genieten gelovigen daarbij een voorkeurspositie? Dhr. D. Koole, voorzitter van het Christelijke Gerefor-

meerde Landelijk Comité ter voorbereiding van ouderlingen- en diakenenconferenties, hoopt hierover voor ons te spreken.

Deze bijeenkomst wordt gehouden in het gebouw van de Christelijk Gereformeerde Kerk aan de Rhijnvis Feithlaan 114, 2533 GG 's Gravenhage. De aanvang is 20.00 uur.

Jeugddag 1990 - Zing voor Hem!

Ook dit jaar organiseert de stichting Nederlands Gereformeerd Jeugdwerk weer op Hemelvaartsdag - 24 mei a.s. - de Landelijke Jeugddag. Vanaf 10.45 uur ben je van harte welkom in de Westerkerk te Bunschoten-Spakenburg om te luisteren naar de sprekers, bekenden te ontmoeten, anderen te leren kennen, maar vooral... om te zingen! De twee sprekers, ds. M.H.T. Biewenga uit Emmeloord en ds. A. Vellema uit Gouda, zullen het thema 'Zing voor Hem!', over de rol van het zingen binnen het geloof, nader uitwerken.

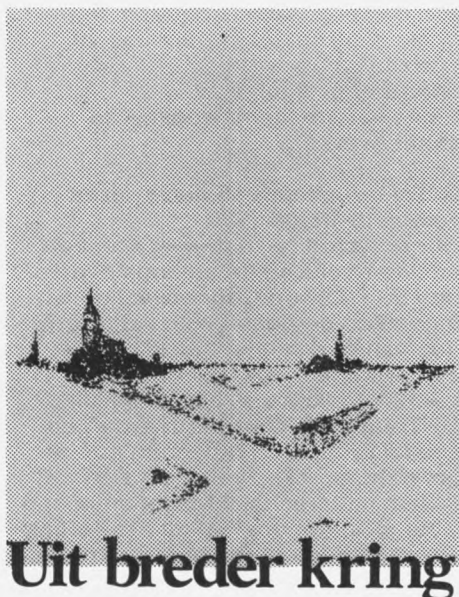
Vragen als 'wat heb je eigenlijk aan zingen?' en 'wát zingen we?' komen aan de orde.

Een vast programmapunt op de Jeugddag is de afsluiting van het financiële project, (dit jaar 'Hoop doet Herleven') waarvoor de jeugdverenigingen zich gedurende het afgelopen jaar hebben ingezet. Tevens wordt het startschot gegeven voor een nieuw project.

Op deze dag waarop zingen en lofprijzing in het middelpunt van de belangstelling staan, zal het niet bij praten over zingen blijven. Muzikale medewerking wordt verleend door het koor 'Come let us sing' uit Schiedam. Voor maar vooral ook met ons zullen ze het 'Zing voor Hem!' daadwerkelijk inhoud geven.

Nog even de gegevens op een rijtje: Datum: donderdag 24 mei 1990 Plaats: Westerkerk, Van der Duyn van Maasdamlaan 6 te Bunschoten-Spakenburg.

Aanvang 10.45 uur. Entree: f 5,-.

Uit breder kring

BMZG wordt Interserve

Het bestuur van de Bijbelse en Medische Zendings Gemeenschap/Interserve heeft besloten om per ingang van april 1990 haar naam te veranderen in Interserve/BMZG. De stichting BMZG vond de naamsverandering noodzakelijk, omdat de vroegere naamsaanduiding niet langer het karakter van het werk van de organisatie voldoende aangaf en vanwege internationale ontwikkelingen.

Interserve/BMZG zoals de naam voorlopig zal zijn zendt niet alleen medische werkers uit, maar mensen van een grote verscheidenheid aan beroepen, opleidingen en bedieningen. Interserve duidt met name het **dienend** karakter van de organisatie aan, zowel met betrekking tot de dienst van de daad als het woord en het **grote belang** van **samenwerking** in dit geheel.

Tevens is dezer dagen een speciaal nummer van haar kwartaalblad 'Dienen' verschenen, dat geheel gewijd is aan het wereldcongres voor evan-

gelisatie van Lausanna II in Manila. Dit nummer onder het thema '**Verkondig Christus, totdat Hij komt**' is (gratis) verkrijgbaar bij het secretariaat van Interserve/BMZG, Krakelingweg 10-A, 3707 HV Zeist, telefoon: 03404-13741.

Teleac-serie over de bijbel.

In ons nr. van 30 maart j.l. werd een artikel overgenomen uit het onderwijsblad 'Bezinning', waarin teleurstelling werd uitgesproken over de medewerking van het NBG aan deze serie.

Bij nadere informatie blijkt dat het NBG geen andere medewerking heeft verleend, dan het op verzoek van de Teleac-redactie verstrekken van een nederlandse boekenlijst van wetenschappelijke werken, die op de uitzending betrekking hebben, hetgeen aan ieder geschiedt, die dit verzoekt.

De tijd valt lang voor hen die waken.
Maar God zal samen wakker maken,
die Hij gescheiden tot Zich riep.

Willem de Mérode

Heden werd van ons weggenomen op de leeftijd van 76 jaar

MR. JACOBUS ELBERTUS WIGGELINKHUIZEN

Ridder in de Orde van Oranje-Nassau
Oud-Griffier van de Arrondissementsrechtbank te Utrecht
Oud-wethouder van de Gemeente Culemborg
Oud-raadslid van de Gemeente Culemborg

Namens familie en vrienden,
J.M.J. Maaskant

Culemborg, 13 april 1990.

Correspondentie-adres:

J.M.J. Maaskant, Chopinplein 175, 4102 CX Culemborg.

De begrafenis heeft plaatsgevonden woensdag 18 april jl. op de oude begraafplaats van de Hervormde Gemeente te Culemborg.

Na moedig gedragen lijden
haalde de Heere thuis onze
lieve vriendin

MIEN VAN DE RUIT

Bussum, 9 april 1990

Henny en Ab
Harmke en Henk
Ria en Gerrit
Gea en Wim
Elly en Johan
Marijke en Ger

God heeft het eerste woord.
Voor wij ter wereld kwamen,
riep Hij ons reeds bij name,
Zijn roep wordt nog gehoord.

Gezang 1:2

Wij zijn heel dankbaar voor de
geboorte van

Bastiaan Gerrit (Bart)

Willem en Annette
Smouter-Kurpershoek
Karel, Jelle, Judith

9 april 1990

Julianastraat 61
2282 RM Rijswijk